

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

Zdeněk Bičík (1926 – 1990)

Jana Sládková

**Bakalářská práce
2008**

**University of Pardubice
Faculty of Philosophy**

Zdeněk Bičík (1926 – 1990)

Jana Sládková

**Bachelor paper
2008**

Mé poděkování patří všem, kteří mi poskytli potřebné rady a informace, věnovali mi svůj čas a vytvořili prostor a prostředí pro zpracování této práce. Jmenovitě bych chtěla poděkovat své vedoucí bakalářské práce paní doc. PhDr. Marii Mackové, Ph.D. za její odborné rady, trpělivost a přínosné podněty, dále zaměstnancům Státního okresního archivu v Pardubicích, Východočeského muzea v Pardubicích. Mé poděkování patří taktéž mé rodině a přátelům, kteří mne po celou dobu psaní podporovali.

Souhrn

Má bakalářská práce je věnována životu a dílu Zdeňka Bičíka, neboť rozsah činnosti, tvorba a tématické zaměření byly obšírné. Život tohoto archiváře a muzejníka nebyl vždy lehký, ale přesto se tento člověk stal vzorem pro další generace. Do dnešní doby nebylo zpracováno souhrnné dílo, které by se věnovalo životu a tvorbě této významné osobnosti. Od smrti Zdeňka Bičíka uběhlo už téměř 20 let, ale přesto bylo dosud o Bičíkovi napsáno několik krátkých článků, které byly vzpomínkou jeho kolegů a přátel na archiváře, muzejníka, zapáleného sportovce a pohodového člověka. Život této významné osobnosti pardubického regionu nebyl vždy lehký, stačí připomenout totální nasazení během 2. světové války. Přesto ho životem provázela i radost ze sběratelských a pracovních úspěchů. Bičík byl člověkem, jehož píle byla ctností a oporou. Dokázal si získat každého člověka svou ochotou, ale i vřelým přístupem.

Klíčová slova: Zdeněk Bičík, Městský archiv Pardubice, Státní okresní archiv Pardubice, Státní oblastní archiv Zámorsk, letecké nálety nad Čechami, panství Viléma z Pernštejna.

Summary

In my work I give an account of the life and work of Mr Zdeněk Bičík, because the range of his activity and his creation were very extensive. The life of this archivist was not at all times easy, but this man became nevertheless example for future generation. Till present day, the summary work dedicated to the life and work of this significant personality was not compiled. Twenty years passed from the death of Mr Zdeněk Bičík, but only some short articles as a remembrance of this archivist, good sportsman and a good fellow were written by his colleagues and friends. The life of this significant personality of Pardubice region was uneasy – let us remind his life during the Second World War. During his life, he had always the pleasure of his working and collector's successes. Mr Bičík was a man whose diligence was the grace and support. He achieved to win everybody by his goodwill and friendly access.

Key's words: Zdeněk Bičík, Municipal archive Pardubice, State district archive Pardubice, State region archive Zámorsk, air attacks over Bohemia, estate of Vilém Pernštejn.

Obsah:

1. ÚVOD	8
2. PARDUBICKÝ ARCHIV	10
2.1 Městský archiv.....	10
2.1.1 Charakter městského archivu.....	10
2.1.2 Osada Pardubice	10
2.1.3 Město Pardubice	11
2.1.4 Městské archiválie a písaři (historie archivu)	12
2.1.5 Ztráty	13
2.1.6 Městské vlastivědné muzeum v Pardubicích	14
2.1.7 Uchovávání archiválií.....	14
2.1.8 Archiv – samostatná administrativní jednotka.....	15
2.2 Okresní archiv	16
3. ZDENĚK BIČÍK	20
4. CHARAKTERISTIKA TVORBY	32
4.1 Letecké nálety nad Čechami.....	34
4.1.1 Letecký boj u Jindřichova Hradce – 24. srpna 1944.....	34
4.1.2 Letecký boj u Slaného dne 2. března 1945	34
4.1.3 Letecké útoky na mosteckou oblast 1944 – 1945	35
4.1.4 Letecká havárie u Dobříče	35
4.1.5 Letecký útok na Světlou nad Sázavou	36
4.1.6 Letecká válka na Teplicku	37
4.1.7 Letecká tragedie na Benešovsku před koncem druhé světové války	37
4.1.8 Nálet na Kolín 24. srpna 1944	38
4.2 Letecké nálety nad Pardubicemi.....	39
4.2.1 Kladrubská kronika o prvním náletu na Pardubice 22. července 1944.....	39
4.2.2 K srpnovému náletu na Pardubice	39
4.2.3 Bomby nad městem	40
4.2.4 Letadlo, které bombardovalo Pardubice	40
4.2.5 Pardubický 24. srpen 1944 – Spojenecký nálet na Pardubice.....	41
4.2.6 Letecké nálety na Pardubice v roce 1944.....	41
4.2.7 Prosincový nálet na Pardubice	42

4.2.8	Nálety na Pardubice 1944 – Letecké nálety na Pardubice za druhé světové války.....	43
4.3	Dějiny Pardubic.....	44
4.3.1	Pardubice mých klukovských let (Mé rodiště v letech 1926-1939).....	44
4.3.2	Smolné knihy pardubické	44
4.3.3	Velkostatek Pardubice a jeho archiv	45
4.3.4	Pardubice od A do Z.....	46
4.3.5	Z neznámé historie motocyklové výroby.....	47
4.3.6	Městské vlastivědné muzeum v Pardubicích	47
4.3.7	Pardubický kaleidoskop.....	48
4.3.8	Kunětická hora.....	48
4.3.9	Lepějovice	49
4.3.10	Pardubice, město sportu.....	49
4.3.11	Pardubický rodák ing. Jan Kašpar, první český letec (1883 – 1983) v dokumentech.....	50
4.3.12	Knihy smolné.....	50
4.3.13	Z počátku pardubické cyklistiky (1885 – 1914)	50
4.3.14	Českoslovenští letci z Pardubicka ve druhé světové válce (1939 - 1945)	51
4.3.15	Z počátků pardubických biografů	51
4.3.16	Pardubice v dokumentech (60 dokumentů z historie města)	52
5.	KONTEXT S VÝVOJEM POLITICKÝM A VÝVOJEM OBORU.....	53
6.	ZÁVĚR	56
7.	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	58
8.	PŘÍLOHY.....	62
9.	RESUMÉ	69

1. Úvod

Zdeněk Bičík patří k nejvýznamnějším rodákům města Pardubice. Tento archivář a muzeolog spojil svůj život s rodným městem a jeho okolím. Jak jsem zjistila při svém bádání o této výjimečné osobnosti regionu, neexistuje zatím žádná rozsáhlejší práce, která by život a publikační činnost Zdeňka Bičíka shrnula, ačkoli je k dispozici hodně materiálu. Doposud o něm bylo napsáno několik článků. Nejvíce pozornosti věnoval Zdeňku Bičíkovi jeho kolega a ředitel Východočeského muzea v Pardubicích PhDr. František Šebek při vzpomínce k výročí jeho úmrtí.

Na myšlenku zpracování životopisu významného archiváře pana Zdeňka Bičíka mě přivedla paní doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D. Při prvním setkání se Zdeňkem Bičíkem jsem zjistila, že tento archivář zemřel roku 1990. Jeho život a tvorbu je podle platného zákona možno zdokumentovat až po 30 letech od jeho smrti, tj. až v roce 2020. Jediná možnost, jak dané téma zpracovat, bylo získání písemného souhlasu rodinného příslušníka. V tomto případě jsem kontaktovala Státní okresní archiv Pardubice s dotazem, zda je osobní fond Zdeňka Bičíka již zpracován. Byla mi sdělena kladná odpověď s kontaktem na manželku pana Bičíka. Paní Miloslava Bičíková souhlasila s myšlenkou zdokumentovat život tohoto archiváře, ale oznámila mi, že se rok před smrtí s manželem rozvedli. Tudíž jediný, kdo mi mohl povolit studium archiválií, byl syn Vlastimil Bičík, kterého jsem kontaktovala pomocí jeho matky. Pan Vlastimil Bičík byl mou myšlenkou potěšen a podepsal mi souhlas potřebný k přístupu do osobního fondu Zdeňka Bičíka. S tímto souhlasem mi bylo umožněno bádání a zdokumentování.

Při své práci jsem vycházela z bohatého osobního fondu Zdeňka Bičíka uloženého ve Státním okresním archivu v Pardubicích. Fond obsahuje mnoho deníků, které si Bičík pravidelně a pečlivě vedl, mnoho rodinných fotografií a rukopisy, na kterých Bičík pracoval.

Další materiál, který mi osvětlil jednu životní etapu v Bičíkově životě, jsem našla v dochované pozůstalosti Zdeňka Bičíka ve Východočeském muzeu v Pardubicích, kde pracoval a kterému přenechal své zpracované a svými poznámkami zdokumentované kartotéky.

V úvodní kapitole své práce se věnuji vzniku městského archivu, jeho historickému vývoji, zániku a následnému vzniku okresního archivu.

V druhé kapitole jsem se zaměřila na profesní životopis, tam jsem zdokumentovala jeho život od narození, přes studium, první zaměstnání a následnou badatelskou činnost, rodinné poměry a zachytila v neposlední řadě náhlý odchodu od rozdělané badatelské práce.

S jeho bohatou publikační činností Vás seznamuji ve své třetí kapitole, která obsahuje ukázky z čínorodé tvorby tohoto významného historika. Jeho pečlivě zpracované poznatky o letadlech a leteckých útocích nad Čechami udivují svým precizním zpracováním, výčtem osádek bombardovacích letadel a tonáží bomb svržených nad územím Protektorátu Čechy a Morava. Tato jeho práce se stala inspirací pro další historiky, kteří z této práce vycházeli při svém bádání.

Poslední kapitola nás provede změnami v archivním zákoně, které proběhly během života Zdeňka Bičíka.

Práci doplňuji menším rodokmenem rodiny Bičíků a několika fotografiemi Zdeňka Bičíka.

2. Pardubický archiv

2.1 Městský archiv

„Archiv chápeme dnes podle všeobecně uznávané holandské archivní teorie jako soubor písemných a jiných příbuzných památek dokumentární povahy, který vzešel výběrem za účely správními i vědeckými z materiálu nashromážděného činností úřední. Je to bohužel stále teorie, kterou naši přední archivní odborníci sice uplatňují, ale od šedé teorie je k praxi velmi daleko.“¹

2.1.1 Charakter městského archivu

Vznik městského archivu v Pardubicích vždy úzce souvisel se vznikem města a rozvojem jeho městské samosprávy. Nejstarší historické zmínky pocházejí už z konce 13. století, ale nejstarší dochované písemnosti ze 16. století.

2.1.2 Osada Pardubice

Osada Pardubice vznikla ve 13. století na strategicky výhodném místě. Severní a východní strana byla chráněna přirozenou přírodní překážkou - vodními toky řek Labe a Chrudimky, jižní a západní stranu chránila uměle vytvořená vodní opevnění.²

V této době sloužil k soupisu nemovitého majetku urbář, a proto neměly Pardubice obšrný archiv.³ Mezi nejstarší historické prameny můžeme považovat listinu papeže Bonifáce VIII., která je datována k roku 1295 a která zmiňovala mnišský klášter cyriaků. Ten se měl nacházet na místě dnešního kostela sv. Bartoloměje. Kostel měl být na začátku husitských válek zničen. Dalším historickým pramenem byla závěť Arnošta z Hostýna, otce prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic, ze dne 29. prosince 1340.⁴

---

¹ BIČÍK, Zdeněk. Městský archiv v Pardubicích. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 39–47.

² BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Průvodce po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.

³ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Pardubice, 1920, díl II., část 1., úvod V–XVII.

⁴ BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Průvodce po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.

2.1.3 Město Pardubice

Díváme-li se na město z právního hlediska, pak máme na mysli místo obehnané hradbami. Město, které vlastnilo právo trhů a bylo řízeno vlastní samosprávou. Pardubice a celé panství se staly majetkem moravského rodu pánů z Pernštejna, přestavěl je a rozšířil Vilém z Pernštejna. Vrchnost opevnila město, dala privilegia na clo, mýta a odúmrť. Založila městské knihy a zřídila konšelský sbor.⁵ Z nejstarších dob se nedochoval žádný archivní materiál místní provenience vzniklý z úřední činnosti.

Vilém z Pernštejna koupil pardubické a kunětickohorské panství roku 1491. Postupným přikupováním dalších drobných statků sjednotil panství v územní celek s hlavním městem Pardubicemi, šesti městečky a asi 150 vesnicemi. V Pardubicích začal stavět pozdně gotický zámek, který měl být obklopen vodním příkopem a silným opevněním. Také zahájil rozsáhlou výstavbu města. Na stavbě zámku i výstavbě města pracovali poddaní.⁶ Vilém z Pernštejna nebyl „typickým“ zámeckým pánem, své plány a vůli nejdříve sdělil obci a ta většinou návrh přijala.

Roku 1498 vymohl na králi Vladislavovi první privilegium pro Pardubice, bylo to privilegium na jarmark. Význam města a jeho samosprávy se snažil upevnit dalšími privilegii. Městské zřízení potvrdil pardubickým měšťanům slavnostním privilegiem z 18. června 1512, „ten pátek před sv. Janem Křtitelem“, které písař Durjan zapsal ozdobným písmem s červenými tituly jednotlivých ustanovení na začátek nejstarší městské knihy „Knihy Rudé“, „Knihy miestskee Rudee miesta Pardubicz“.⁷ Tímto privilegiem bylo také povoleno založení a vedení městských knih. V archivu bychom dále našli další tři privilegia, která Vilém z Pernštejna uděluje místnímu klášteru.⁸ V prvním z 6. prosince udělil různé milosti a práva, druhé z 18. srpna 1518 rozšiřovalo starší výsady a třetí z 15. srpna 1519 udělovalo další milosti a práva a určuje ho „ku pohřbu rodu svého“.⁹ Roku 1514 byla zřízena nová kniha „Zřízení při šenkování vína“. Dne 22. října 1546 dal Vilém z Pernštejna zapsat do artikul, jak mají být přijímány osoby z panství do města. Vedle důležité „Knihy Rudé“ získala na významu také kniha „Knihy městské gruntovní“.¹⁰ Tato kniha jako první zaznamenávala první prodej domu ve městě. „Kniha Bílá“, která obsahuje rejstřík podle jmen křestních a

---

⁵ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

⁶ BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Příručka po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.

⁷ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Pardubice, 1920, díl II., část 1., úvod V–XVII.

⁸ Tamtéž.

⁹ BIČÍK, Zdeněk. Městský archiv v Pardubicích. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 39–47.

¹⁰ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Pardubice, 1920, díl II., část 1., úvod V–XVII.

příjmení, byla datována mezi lety 1561 – 1605.¹¹ Na ni navázala „Kniha Zelená“, která zaznamenávala zápisy z let 1605 – 1676 a další knihy, registra, protokoly a smlouvy. Roku 1560 se stalo panství majetkem české královské komory.¹² Správu města měl na starost purkmistr s dvanácti konšeli, rychtářem, písařem a obecním nižším služebnictvem. Dohled nad vykonáváním jejich funkcí prováděl zámecký hejtman jako nejvyšší úředník panství se svými úředníky, po něm funkci převzal purkmistr – starosta. Z hlubokého úpadku třicetileté války se Pardubice probouzely pomalu.¹³

2.1.4 Městské archiválie a písaři (historie archivu)

V nejstarší době se skládal převážně z listin – privilegií – a městských knih, od poloviny 16. století začala i část spisová.¹⁴ Městští písaři měli již od začátku 16. století na starosti jak městské kanceláře, tak i správu archivu. Můžeme je považovat za významné funkcionáře městské správy. Do této funkce byly většinou voleny osoby, které byly vzdělané, odchované pražskou univerzitou. Začaly pracovat na zkoušku a po ohodnocení byly poté přijaty.¹⁵

Nejstarším městským pardubickým písařem byl Burjan, o kterém víme, že zapisoval privilegium z roku 1512. Většinu kancelářské správy a městské písemné agendy zajišťovali písaři. Prováděli zápisy do městských knih, vyřizovali korespondenci, poskytovali písařské práce negramotným osobám, docházeli k sepisování kšaftů a inventářů, atd.¹⁶ Z poskytovaných služeb mohl plynout i slušný vedlejší zisk. Někteří písaři se mohli dostat i do vyšších funkcí, stát se konšely, dokonce i purkmistry. Pokud se to někomu povedlo, měl ve městě dům a svým společenským postavením mohl patřit k městskému patriciátu. Postupem času se úřední agenda města rozrostla, proto se mohlo začít uvažovat o pomocném písaři, „pomocné síle k ruce“, jako byli například roku 1553 Melichior, „mladší písař přísežný“ a 1558 Valentýn, písař radní menší“, od roku 1561 Jakub Šteflů.¹⁷ Mimo osobních platů se město podílelo také na vydáních pro provoz kanceláře, například na papír, inkoust a všechny potřeby. Například roku 1529 činil náklad 24 groše 4 denáry.¹⁸

---

¹¹ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Pardubice, 1920, díl II., část 1., úvod V. – XVII.

¹² SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Pardubice, 1920, díl II., část 1., s. 25–47.

¹³ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

¹⁴ BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Průvodce po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.

¹⁵ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Pardubice, 1920, díl II., část 1., s. 55.

¹⁶ Tamtéž, s. 55–63.

¹⁷ Tamtéž, s. 57.

¹⁸ BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Průvodce po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.

Městské archiválie byly od nejstarších dob uloženy na pardubické radnici, kde o ně pečoval městský písař. Nacházely se zde proto, aby byly stále po ruce k úřední potřebě. Byla to hlavně pergamenová privilegia, městské knihy a spisový materiál. I když město postihly několikrát ničující požáry nebo bylo ve válečné době ohroženo, přečkaly některé pardubické archiválie staletí až do naší doby, i když jejich zachovalost a uložení nebylo takové, jaké dnes vyžaduje archivní zákon.¹⁹ V nebezpečí válečného útoku mohl být archiv také přesunut do jiného města, jak to dokládá listina o přesunutí pardubického městského archivu do Hradce Králové roku 1634.²⁰ I přesto, že byla snaha nejlépe uchovat archiválie a zajistit je pro budoucí generace, nemohlo se předejít nešťastným náhodám a jejich následkům.

2.1.5 Ztráty

Například již zmíněné požáry postihly město Pardubice dvakrát a to v roce 1507 a následně roku 1538, kdy toho opravdu moc nezbylo. Dále vypálení ve třicetileté válce a nepřátelské útoky v 18. století. Nesmíme také zapomenout na lidskou nedbalost, nevšímavost k historickým památkám a nepochopení jejich ceny v dřívějších dobách. V minulých stoletích můžeme bohužel najít i případy, kdy byly pardubické archiválie rozdávány darem.²¹ Dokonce se některé dostaly neznámými cestami do Archivu Národního muzea v Praze. „Řada pardubických archiválií je dnes uchována v archivní sbírce Národního muzea v Praze. Jde o nejstarší a nejvzácnější archiválie, které bez jakýchkoliv důvodů byly vytrženy ze svého provenienčního celku a nemají v Praze co pohledávat.“²² „Jiné archivní prameny, které měl asi před sto lety vypůjčené k studiu Josef Lornět, prošly jako dědictví několika rukama, než se v roce 1955 vrátily do archivu města Pardubic, bohužel jistě ne všechny.“²³ Druhou světovou válku přečkal městský archiv i s archivem panství pardubického bez poškození v zámeckých sklepech.

---

¹⁹ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

²⁰ BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Průvodce po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.

²¹ Tamtéž.

²² BIČÍK, Zdeněk. Městský archiv v Pardubicích. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 39–47.

²³ BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Průvodce po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.

2.1.6 Městské vlastivědné muzeum v Pardubicích

Roku 1880 založil Muzejní spolek Městské vlastivědné muzeum v Pardubicích. Postupně se předávaly historické archiválie do péče muzea. Muzejní archiv byl oddělením zřízeným správou muzea. Všechny archiválie byly zde ukládány a inventarizovány. Vedením muzejního archivu byl pověřen kustod, který byl volen z řad dobrovolných pracovníků - členů spolku.²⁴

Prvním kustodem městského archivu byl profesor dr. Karel V. Seydler (1880 – 1882), po něm Judr. Leopold Hruš (1882 – 1883), Vojtěch Vlášek (1884), prof. Vincenc Mazánek (1885), prof. Josef Soubor (1886), Bohumil Martin Hornof (1893 - 1900), prof. Josef Sakař (1921 - 1925), František Karel Potěšil (1926, 1928), František Karel Rosůlek (1928, 1936) a posledním zmíněným kustodem byl Otakar Hein-Šmíderský (1945 - 1948). V roce 1948 nastoupil do archivu muzea školený archivář Zdeněk Bičík, který začal pořádat fondy a sbírky a vypracovával k nim inventáře. Od 1. září 1948 byl zřízen městský archiv jako zařízení lidosprávy při Místním národním výboru v Pardubicích a obsazen stálou odbornou silou.²⁵ Za dobu působení kustodů, do doby než nastoupil Zdeněk Bičík, nenacházíme skoro žádné podstatné stopy o jejich práci ve fondech archivu. Měli bychom si ale připomenout důležitou věc, tito dobrovolní pracovníci byli neplacenými správci archivu. Byli to převážně vlastivědci, kterým archiv sloužil jako zdroj pramenů pro literární činnost. Svůj zájem proto obraceli převážně k získávání pramenů a ne k uspořádání.²⁶

2.1.7 Uchovávání archiválií

Archiválie byly ukládány do různých skříní a regálů, naopak spisový materiál jen do krabic nebo fascikulů převázaných provázky. Pergameny byly schovávány do železné cechovní pokladny, knihy se ukládaly do regálů a spisy do skříní. Patrimoniální archiv pardubického panství byl uložen v šesti velkých regálech v 1. poschodí muzejních sbírek. Zde byl skladován také spisový materiál téhož panství bez ladu a skladu v jedné místnosti. Většina městského archivu byla uložena v Arnoštově rondelu, vhodném a bezpečném místě, v přízemní rohové baště pardubického zámku.²⁷ Roku 1947 městský archiv obsahoval:

---

²⁴ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

²⁵ BIČÍK, Zdeněk. *Přehled fondů a sbírek Městského archivu v Pardubicích 1960*. Pardubice, 1960.

²⁶ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

²⁷ BIČÍK, Zdeněk. Městský archiv v Pardubicích. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 39–47.

- asi 26 privilegií, která byla uzavřena ve staré železné truhle,
- městské knihy od roku 1561, část byla uložena v Pardubicích, část v Zemském archivu,
- archiv pardubických cechů, který byl rozsáhlý, atd.²⁸

Městské muzeum postupem času začalo přiřazovat k fondu městského úřadu různé archiválie jiných spolků, organizací, cechů, pozůstalosti a dokumentární materiály. Jednotlivé fondy a sbírky byly následně uspořádány, spisový materiál uložen do kartonů a pořízeno 21 inventářů, 50 katalogů a rejstříků.²⁹ Archiváliím v městském archivu osud vždy nepřál. Jinak tomu nebylo ani u spisového materiálu, který rychleji podléhá zkáze. Archivní fond by byl jistě obsáhlejší, kdyby se série pozemkových knih nenacházela v Zemském archivu v Praze. A bohužel z období magistrátního se nedochovaly ani knihy ani spisy. V archivu bylo také bohaté oddělení plánů a map, sbírka otisků pečetí, pečetidel, patentů a tištěných nařízení, vyhlášek a oznámení. Dále bychom zde mohli najít drobné zlomky registratur a archivů některých pardubických spolků či archiválie z cizí provenience.³⁰

2.1.8 Archiv – samostatná administrativní jednotka

Do roku 1953 byl archiv součástí muzea, poté se stal samostatnou administrativní jednotkou, začal působit v nových prostorách, využíval nové kanceláře v 1. patře zámecké budovy, sedm místností o celkové rozloze 234 m², dále přízemní sklepení zámku. V nových prostorách bylo přikročeno k uspořádávání fondů. K dispozici byla také kancelář spojená s badatelnou a dva menší depozitáře v 1. patře zámku a tři velké sklepní prostory s chodbou v přízemí. Klenuté a suché místnosti byly plně vyhovující. Archivní materiál pardubického archivu byl zpracováván, byly k němu přiřazeny nejnútnější pomůcky a vypracovány katalogy a rejstříky. V roce 1958 městský archiv měl 54 fondů a 10 sbírek, 2 500 knih, přes 500 kartonů a asi 750 balíků.³¹ V roce 1960 obsahoval archiv v depozitářích celkem 108 fondů a sbírek, k nim bylo vypracováno celkem 113 pomůcek - 7 přejímacích seznamů, 36 inventářů, 23 katalogy, 47 rejstříků.³²

²⁸ VOLF, Miloslav. *Popis městských archivů v Čechách*. Praha, 1947, s. 206-208.

²⁹ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

³⁰ BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích*. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 39–47.

³¹ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

³² BIČÍK, Zdeněk. *Přehled fondů a sbírek Městského archivu v Pardubicích 1960*. Pardubice, 1960.

„Pardubický archiv je klasickým a smutným dokladem roztříštěnosti archivu na několik nesourodých částí. Tyto části, které nesporně patří k sobě, se musí v zájmu archivní vědy bezpodmínečně odstranit, zvláště jsou-li k tomu všechny předpoklady.“³³

2.2 Okresní archiv

Přestože východočeský kraj patřil mezi části země se zájmem o dějiny kraje, který většinou vedl ke snaze soustředit a uspořádat písemné památky k dějinám měst, nemůžeme v jeho historii nalézt ani jeden městský archiv, který by byl nezávislý na místním muzeu. Dohled nad těmito institucemi měli archivní inspektoři jmenovaní ministerstvem školství až do roku 1945. Vytvořením krajského zřízení roku 1949 bylo přistoupeno ústředním archivem ministerstva vnitra k vybudování několika krajských archivů - zařízení KNV (krajských národních výborů). Jejich sídla byla umístěna např. v Kuksu, ve Zdechovicích. Ta se posléze přestěhovala do Nového Studence.³⁴

25. ledna 1951 byla zřízena Státní archivní komise. Mohli bychom tedy říci, že vůdčí ideou pro vznik archivů národních výborů byly městské archivy, ale do pohybu se věci dostaly až po vzniku krajských archivů. V roce 1952 bylo uloženo ministerstvem vnitra krajským archivům, aby vybudovaly „okresní archivní službu“, ve spolupráci s KNV a ONV. S touto organizací (instancí) vznikla souvisle i funkce okresního archiváře.³⁵ Vedením byl pověřen a následně roku 1956 jmenován okresním archivářem - zastupující archivář František Svatoň.³⁶ Okresní archiv však ustanoven tehdy nebyl, to následovalo až v únoru 1956. Hlavním úkolem okresního archiváře byla péče o spisovny MNV (městského národního výboru) a účast na archivních prohlídkách při skartaci spisů. „Lze tedy mluvit v této době nikoliv o okresním archivu, ale pouze o okresní archivní službě“.³⁷ Vedoucí dohlíželi na spisovny místních národních výborů a vykonávali archivní prohlídky písemností navržených ke skartaci. Z této situace můžeme vyvodit, že krajské archivy řídily dvě archivní odvětví. Jednou z nich byla soustava starých městských archivů, které uchovávaly starší městské a cechovní písemnosti a pro nedostatek prostoru se proto nemohly starat o novější archiválie.

---

³³ BIČÍK, Zdeněk. Městský archiv v Pardubicích. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 39–47.

³⁴ TURČÍN, Oldřich. Vznik a vývoj okresních archivů východočeského kraje, In *Sborník prací východočeských archivů* 1, 1970, s. 217–249.

³⁵ FRAJDLOVÁ, Emilie. *Okresní archiv v Pardubice 1955 – 1980*. SOKAPardubice, 1986.

³⁶ František Svatoň (1904 – 1984), kustod muzea Pardubice, městský archivář, botanik.

³⁷ *Okresní archiv v Pardubicích: Seznam fondů*. Pardubice, 1959.

Dne 3. února 1953 vyšla vyhláška ministerstva vnitra o zásadách pro vyřazování písemností. Tato vyhláška ukázala na jeden nedostatek - na neexistenci depositáře, neboť archivář musel po skartaci nechat písemnosti na místě a posléze je ve většině případů nemohl dohledat. Z pohledu archiváře i badatele, bylo toto vládní nařízení přínosem pro jejich práci.

Velkou změnou pro archivnictví bylo vládní nařízení ze 7. května 1954 o archivnictví č. 29/1954 Sb. Vytvořilo z krajských archivů státní archivy v každém ze třinácti krajů. Tyto archivy měly už charakter vědecko – výzkumných ústavů. Péči o okresní a městské archivy začala mít na starosti archivní oddělení Krajských správ Ministerstva vnitra.³⁸

První okresní archivy vznikly 1. ledna 1956 spojením městského archivu s vedením okresní archivní služby. Městské archivy byly přeměněny na pobočky okresního archivu. Základem vzniku okresního archivu se stalo sloučení Okresních archivů Pardubice, Přelouč, Holice se svými pobočkami v Bohdanči, Dašicích, Horním Jelení a Albrechticích a Městského archivu v Pardubicích. „Pardubice jako krajské město měly vedle okresního archivu také archiv městský.“ Na funkci okresního archiváře byla požadována maturita, znalost latiny a němčiny, často se stávalo, že byli přijati lidé, kteří tyto požadavky nespĺňovali. Pro zlepšení praxe byla pořádána častá školení, pracovní porady.

Okresní archiv Pardubice vznikl na základě vládního nařízení o archivnictví ze dne 7. května 1954 č. 29 a směrnic pro organizaci, činnost a řízení okresních a městských archivů a s přihlédnutím k nové územní organizaci. Podle tohoto vládního nařízení sloužily archivy k politickým, vědeckým, kulturně osvětovým a hospodářským potřebám.³⁹ Až v roce 1957 se podařilo získat jednu místnost na pardubickém zámku, kam byl svážen archivní materiál z jednotlivých obcí celého okresu - např. spisový materiál Městského úřadu Sezemic. Následně se zřídil depositář. Pracovnu a badatelnu poskytl ochotně městský archiv.⁴⁰ V tomto roce byly dány pod správu okresního archivu jako pobočky Městský archiv v Bohdanči a Sezemicích. Takže vedle archivu v Pardubicích byla zřízena ještě pobočka Okresního archivu v Bohdanči. V této pobočce byl uložen také bývalý Městský archiv města Bohdanče. Městský archiv v Sezemicích byl zrušen pro neexistenci archiváře a převezen do Okresního archivu v Pardubicích. Svoz fondů z obcí byl ukončen v lednu 1959 a posléze se přikročilo k soustavnému pořádání. Od 1. září 1958 měl archiv stálou pracovní sílu. Vedením nového okresního archivu byla pověřena pardubická okresní archivářka Elvia Kadlečková - Žandová.

---

³⁸ TURČÍN, Oldřich. Vznik a vývoj okresních archivů východočeského kraje. In *Sborník prací východočeských archivů* 1, 1970, s. 217–249.

³⁹ BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.

⁴⁰ *Okresní archiv v Pardubicích: Seznam fondů*. Pardubice, 1959.

Ke 30. prosinci 1958 měl okresní archiv včetně pobočky v Bohdanči celkem 180 fondů a sbírek. V archivu bylo uloženo 97 listin, 4 085 knih, 449 kartonů a 957 balíků.⁴¹ V roce 1959 byla založena sbírka novin vycházejících v pardubickém okrese a sbírka fotografií z dějin dělnického hnutí. Byla také navázána spolupráce s kulturními a osvětovými institucemi.

„V letech 1958 – 1960 vydala řada městských archivů pardubického kraje několikastránkové letáky obsahující stručné dějiny města a archivů a přehled fondů a sbírek uložených v archivu. Tato strategie Pardubického kraje byla velmi dobrou propagací archivů a přispěla jistě k lepšímu využívání archivních fondů uložených v okresních archivech.“

„Okresní archiváři v tomto období svázeli především vybrané písemnosti ze všech obcí okresu: z národních výborů, ze škol a farních úřadů i písemnosti spolků a společenstev. Na to pak navazovalo vypracování karet jednotné evidence státního archivního fondu a postupné zpřístupňování archivních fondů pomocí inventárních seznamů i inventářů.“⁴²

V roce 1960 došlo k územní reorganizaci státní správy. Ta přinesla novou organizaci v archivnictví. Archivní oddělení bylo v roce 1960 přestěhováno do Pardubic. Pracovníky byli prom. hist. Jiří Frajdl, po něm prom. hist. Josef Kmoníček a nakonec prom. hist. Oldřich Turčín.

„V roce 1960 bylo rozhodnuto, aby okresním archivům byly ze státních archivů předány archivní fondy okresních úřadů a okresních soudů. Provádění tohoto pokynu archivní správy ministerstva vnitra naráželo u většiny okresních archivů na naprostý nedostatek prostoru. I když vytvoření nových okresů v roce 1960 nevycházelo z potřeb našeho archivnictví, stalo se základem pro ustavení okresních archivů o nejvýhodnějších velikosti.“⁴³ V okresním archivu mohlo být uloženo asi tak 2 500 – 3 500 běžných metrů archivního materiálu. Dne 7. dubna 1960 se konalo ustavení Okresního archivu Pardubice za účasti všech archivních pracovníků zúčastněných archivů.⁴⁴

Dne 1. ledna 1961 byl k okresnímu archivu připojen Městský archiv v Pardubicích. Městský archivář Zdeněk Bičík zde působil ještě tři měsíce, poté odešel do Státního oblastního archivu v Zámrsku, kde nastoupil od 1. dubna 1961. Svě dvanáctileté působení

---

⁴¹ *Okresní archiv v Pardubicích: Seznam fondů*. Pardubice, 1959.

⁴² TURČÍN, Oldřich. Vznik a vývoj okresních archivů východočeského kraje. In *Sborník prací východočeských archivů* 1, 1970, s. 217–249.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ FRAJDLOVÁ, Emilie. *Okresní archiv v Pardubice 1955 – 1980*. SOKAPardubice, 1986.

v Městském archivu Pardubice zakončil „nostalgickou tečkou“ - vydáním publikace „Přehled fondů a sbírek Městského archivu v Pardubicích 1960“.⁴⁵

---

⁴⁵ BIČÍK, Zdeněk. *Přehled fondů a sbírek Městského archivu v Pardubicích 1960*. Pardubice, 1960.

3. Zdeněk Bičík

Kdo byl PhC. Zdeněk Bičík? Z pohledu východočeských sportovců jeden z výrazných průkopníků pardubického sportu. Z jiného pohledu významným regionálním historikem a archivářem. Když PhC. Zdeněk Bičík zemřel, bylo mi šest let, a proto o něm nemohu sama podat osobní výpověď. Je tu však jeho rodina a kolegové, kteří ho dobře znali, mají ho stále jako přítele a historika v paměti.

PhC. Zdeněk Bičík se narodil dne 26. února 1926 v domě č. 785 ve Smilově ulici v Pardubicích jako prvorozený syn. Otec Zdeněk Bičík, povoláním asistent berního úřadu v Pardubicích, byl synem Josefa Bičíka - obchodníka z Pardubic a Anny, dcery Matěje Těšíka z Pardubic. Otec Zdeňka Bičíka působil od května 1925 do září 1928 jako berní asistent v Roudnici nad Labem. Matka Jiřina, rozená Lautnerová, dcera Vojtěcha Lautnera, učitele hudby a Marie, dcera Václava Pospíšila z Kutné Hory. Její rodina se do Pardubic přistěhovala začátkem 20. století z Kutné Hory, neboť otec zde měl hudební školu. Jiřina studovala reálné gymnázium a složila maturitu s vyznamenáním, poté se provdala. Svatba se konala v Praze 3. listopadu 1925 v chrámě sv. Mikuláše na Malé Straně. Matka pocházela z velmi rozvětvené rodiny, měla dva bratry a pět sester. Zdeněk Bičík byl vlastně ze čtyř krajů – po matce z Kutnohorska a ze Šumavy, po otci z Trutnovska a z Pardubic. Po narození Zdeňka bydleli v Roudnici nad Labem. Po návratu do Pardubic se narodil mladší bratr Otakar dne 22. srpna 1929.

Od září 1932 začal Zdeněk Bičík chodit do pětileté chlapecké školy na Novém Městě v Pardubicích. Obecnou školu absolvoval úspěšně. V roce 1937 byl otec Zdeňka Bičíka přeložen z Pardubic do Kutné Hory, tam se 31. března 1937 všichni odstěhovali. Zdeněk zde musel odchodit poslední čtvrt roku páté třídy na Masarykově pětileté chlapecké obecní škole. To se neprojevovalo na jeho prospěchu, neboť měl jen jednu dvojku. Poté přišlo rozhodování o střední škole. V červnu 1937 složil přijímací zkoušky a od září 1937 začal docházet do Státního reálného gymnázia v Kutné Hoře. Musel si zde najít skvělou partu, neboť s přáteli založil Klub mladého hlasatele – Bobři. Klub byl založen dne 22. září 1939, měl pět členů: Zdeněk Bičík - písáň, Otakar Bičík, František Pospíšil, Jaroslav Žďárský, Zdeněk Šimon – vedoucí. Koncem dubna 1941 byl klub mladého hlasatele č. 3386 „Bobři“ změněn v soukromý klub pod stejným jménem „Bobři“. Změnilo se vedení. Znovu si rozdělili funkce: vedoucí – Bičík Zdeněk, zapisovatel – Žďárský Jaroslav, pokladník hlavní – Pospíšil

František, pokladník vedlejší – Otakar Bičík. Rozpoznávací znak členstva byl bílý špendlík nošený na levé klopě.⁴⁶

Od roku 1941 si začal vést deník, kam si zaznamenával vše, co bylo pro něj důležité. Dospívající kluk si začínal hodně všimát věcí kolem sebe, např: války německo – jugoslávské. Občas říkal: „Chudáci Srbové, pravděpodobně to tam šeredně odnesou!“⁴⁷ Jako všichni kluci v jeho věku měl různé aktivity - chodil do kina, účastnil se sportovních akcí, na tribuně sedával s tetou Miladou. V Kutné Hoře si pomalu zvykal na zdejší život, ale srdce ho stále táhlo do Pardubic, kam pravidelně dojížděl z důvodů rodinných oslav. Už od útlého věku se u Zdeňka projevoval zájem o historii a kulturu. Do svých deníků vlepoval letáčky – např. o opravách starých památek, o návštěvnosti v muzeu v Kutné Hoře, ale doplňoval si i poznámky z návštěv historických památek – z chrámu sv. Barbory, z Vlašského dvora. Nezapomněl si napsat nejvýznamnější data, jako například návštěvu Zelené brány v Pardubicích, kolik má schodů, kdy byla brána postavena, jak je vysoká, kolik reflektorů ji osvětluje při významných akcích. Návštěvu v pardubickém muzeu si Bičík nemohl vynachválit. Konstatoval, že je podle něj lepší než kutnohorské. Popsal, kde se co nachází, v jakém patře, co je nádherné.⁴⁸

Zdeněk byl už od mládí veden k lásce ke sportu, neboť jeho otec byl také velkým sportovním vyznavačem, ovlivnil oba syny – Zdeňka a Otakara. Účastnili se různých závodů v běhu, hodů, skoku, jezdili na kole, chodili často na Kunětickou horu, dělali výlety do okolí. Zdeněk Bičík začal hrát hlavně fotbal - například za AFK Pardubice hrál ve více než stovce zápasů. Není divu, že hrál tak často a rád, vždyť jeho otec byl jedním ze zakladatelů klubu. Kvůli studiu se ale již tak pravidelně Zdeněk neúčastnil sportovních zápasů a závodů. Také neměl tolik volného času, dál se snažil provozovat kopanou, košíkovou, tenis, ve kterém našel zalíbení, trénoval a hrál za „amatéry“. Začínal na slavné juniorové antuce pod zámekem, tam vydržel až do penze. Později zůstal Zdeněk věrný již jen tenisu, ještě dlouho provozoval na kurtech TJ Dynamo vyhlášenou „tenisovou školu“. Dětskou drobotinu tu léta zaučoval do základů sportu. To už byl známým trenérem dětí a „mnohý pardubický tenista mu dnes vděčí za správný postoj při úderu“.

Dne 21. listopadu 1941 jeho otec obdržel přeložení do Pardubic. Zdeněk na to vzpomínal slovy: „Tato zpráva na nás působila jako bomba. Konečně se dostaneme z Kutné

---

⁴⁶ Státní okresní archiv Pardubice (dále jen SOkA Pardubice), Bičík Zdeněk, inv. č. 14, kart. 1, rk 14, Zápisní kniha klubu mladého hlasatele Bobří 1939-09-27/1941-04-27.

⁴⁷ SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 1, kart. 1, rk 1, Deník 1941-01/1942-09.

⁴⁸ Tamtéž.

Hory do Pardubic. Táta nastupuje již toto pondělí a my, jakmile seženeme byt, což bude jistě brzo.“⁴⁹ Začala atmosféra dusna, ve škole se rušily předměty, vznikaly obavy, že se budou odevzdávat knihy Františka Palackého. „Asi bych je neodevzdal.“⁵⁰ napsal si Zdeněk do deníčku.

Vánoce strávili všichni v Pardubicích, ale protože nestihli sehnat byt, tak se museli vrátit do Kutné Hory. „A tak zase se budeme otravovat v té hloupé Kutné Hoře,“⁵¹ zaznamenal si. V pozdějším zápise Zdeněk uvádí: „31. března 1942, dnes je tomu 5 let, co jsme se přestěhovali do té starobylé Kutné Hory. Musím uznat, ač je to velmi krásné město, velmi rád se odtud přestěhuji. Kopce měly velice špatný vliv na maminkino zdraví a doufám, že jí bude v Pardubicích lépe. Přesto nikdy na Kutnou Horu nezapomenu, neboť zde jsem prožil svá chlapecká léta a mnohé krásné chvílky!“⁵²

Rok 1942 byl rokem přesídlení z Kutné Hory do Pardubic. V Pardubicích se konečně uvolnil byt, takže začalo stěhování. Rodina měla strach, aby strýc nemusel jít pracovat do říše. Zdeněk si přál, aby příští rok byl lepší, aby skončila válka, vnímal atentát na Heydricha, vyvraždění Lidic a zabití atentátníků.

V té době si ho všiml řídící učitel František Cinner,⁵³ který se tehdy stal jedním ze správců pardubického Muzejního spolku, nabídl jemu a několika jeho dalším spolužákům možnost, aby mu pomáhali při práci ve sbírkách. Zdeněk tímto dostal možnost stát se členem Muzejního spolku a tak poprvé vstoupil do služeb muzea. Zde se osudově zrodila Zdenkova životní láska k historii. Docházel často do pardubického muzea, kde měl své oblíbence. Mezi spolužáky, kteří dostali stejnou příležitost, byl i Zdeněk Smetánka,⁵⁴ dnes uznávaná kapacita české archeologie.

Zdeněk přestoupil na Reálné gymnázium v Pardubicích, zhoršil se v prospěchu, zjistil, že jsou s učením napřed, nestíhal výklad. Jinak se tu potkal s dětmi z chlapecké školy, v klidu se začlenil do kolektivu. Byl rád, že už jsou v Pardubicích. V době od 24. srpna do 7. září 1943 byl Zdeněk Bičík na brigádě v Gross Lipen na česání chmelu. „V té žatecké krajině,

---

⁴⁹ SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 1, kart. 1, rk 1, Deník 1941-01/1942-09.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 2, kart. 1, rk 2, Deník 1942-01-01/1943-12-31.

⁵³ František Cinner (1877 – 1958), řídící učitel měšťanských škol v Pardubicích, I. člen muzejního spolku.

⁵⁴ Doc. PhDr. Zdeněk Smetánka, CSc., od roku 1954 pracovník Archeologického ústavu AV ČR Praha, asistent výzkumu Pražského hradu, v letech 1974 až 1992 jeho vedoucí, v současné době přednáší archeologii středověku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

holduje se chmelivě, česej, česej, co můžeš, k penězům si pomůžeš,⁵⁵ při práci si říkal. Během dokončování gymnázia absolvoval také taneční.

V noci z 21. - 22. července 1944 zažila rodina Bičků první opravdový nálet, který zasáhl Fantovu továrnu. Zdeněk si ověřoval předběžné zprávy - asi 40 mrtvých, 60 zraněných. Večer 22. července 1944 poslouchali zprávy o prvním bombardování města. Druhý den se šel projít po zničených oblastech. Zasažena byla také marmeládovna na Ležánkách. Následovala tryzna za oběti. Dne 16. srpna 1944 přišla obsílka, kde bylo napsáno, že se má Zdeněk 17. srpna 1944 dostavit na radnici. Tam mu sdělili, že byl právě Zdeněk nasazen k Luftschutzfeuerdienst Pardubice. Byla to protiletecká služba, kterou přiřadili k požárnímu sboru města Pardubic. Následovalo odhlášení ze školy, doma byl jen do konce týdne, jen na jídlo. V pondělí bylo mužstvo nastoupeno - čtyři družstva – dvě čety. Byli okolo něho přátelé a dobří lidé, rychle se otrkal. Zdeňkovi začala vojna. Druhý nálet byl 24. dubna 1944. Útočilo devět letadel ve třech formacích, celkem dvacet sedm letadel tvořilo vlnu.⁵⁶ Během náletu obdržel další obsílku – nastoupit do Fantowerke – rafinerie minerálních olejů firmy Fanto. V říjnu byl přeřazen do čtvrtého mužstva k „Hauptführer“ Košťálovi. Poté přichází třetí nálet 28. prosince 1944. Od října do prosince 1944 byl neustále v nasazení z důvodů náletů.

Jak to vypadalo a jak se cítil Zdeněk Bičků při druhém leteckém náletu na Pardubice. 24. srpna 1944 dostal od Úřadu práce obsílku, aby nastoupil do práce ve Fantowerke. Zdeněk se hned odebral na úřad a ani ho nenapadlo, že Fantova továrna za tři hodiny nebude existovat. Šel za mužstvem, které cvičilo na stadioně. Před stadionem mu řeklo malé děvčátko, že hasiči odešli, protože je letecké nebezpečí. Odebral se okamžitě do zbrojnice, kde již bylo vše připraveno. Na nálet nikdo ani nepomyslel. V 11:50 se rozezněly sirény, vozy vyjely na svoje stanoviště. První četa (1. a 2.družstvo) jela k výstavišti, kde vozy zastavily mezi stromy a zábradlím a mužstvo se odebralo do krytu pod schody u rybníčku. Mužstvo sedělo v krytu, byla legrace. Venku na ulicích bylo pusto, mrtvé ticho. Slunce pražilo, na nebi nebyl ani mráček, když tu náhle zazněly z dálky motory letadla. Byla to výzvědná přední hlídka, která obletěla dvakrát město a zmizela. Starší hasiči stáli na schůdcích před krytem, všichni napjatě poslouchali. Slabý hukot mnoha strojů se blížil od jihovýchodu. Muži vbíhali do krytu se slovy: „Už jsou tady!! Je jich jako much!“ Letadla přeletěla nad krytem. Seděli nebo stáli mlčky, tep měli zrychlený. Najednou bum, bum!!!! A přišla série ran trvající asi pět minut. Vlna letadel přeletěla. Mužstvo vyšlo před kryt. Všimli si, že se nad petrolkou valí mraky kouře k nebi. Z nenadání přijel s rozkazem motocyklista: „Směr petrolka!“ Nasadili si

⁵⁵ SOKA Pardubice, Bičků Zdeněk, inv. č. 15, kart. 1, rk 15, Deník z česáčské brigády 1942-08-17/1942-09-07.

⁵⁶ SOKA Pardubice, Bičků Zdeněk, inv. č. 3, kart. 1, rk 3, Deník 1943-12-29/1946-12-29.

helmy a běželi k autům. Velitel a šofér seděl již ve voze, rychle nasedli a v hukotu startujících motorů zcela přeslechli druhou vlnu nepřátelských letadel. Právě když auta sjížděla z chodníků, dopadly pumy na nádraží a znovu se ozvaly detonace. Jako bleskem vylítli z vozu a úprkem běželi zpět ke krytu. Velitelé vypravovali, jak vlny letěly seřazeny, že jich bylo alespoň 300 – 400, všechna letadla byla stříbrolesklá, jen několik z nich bylo černých, ta nosila nejtěžší pumy, torpéda a miny. Nálet trval zase asi pět až osm minut a poté vyjeli k Fantovce. Jeli kolem Bubenče, Pernerovou ulicí, kolem Veselky a dále podle kasáren. U jízdárny již viděli na silnici trosky, ležící dlažební kameny a urvané větve. Spousta domů byla zničena nebo zdevastována. Cukrovar začal na střeše hořet, ale oni pokračovali v cestě dál. U trati, kde silnice zahýbala k letišti, hořely asi dva domky, běhaly tam husy, drůbež. Muži na cestě brkali o spadlé dráty a jiné trosky. Trať byla poškozena jen místy, ale zato z „petrolky“ se neustále valily mocné chuchvalce černého kouře. Po příjezdu do továrny vyskákali a dostali rozkaz jít vyprostit zasypané dělníky z krytu. Chytli se lopat a rýčů a rychle běželi přes louku ke krytu, kde se již shlukli lidé a začali se záchrannými pracemi. Asi pět metrů od krytu dopadla puma a kryt se zřítíl. Betonová klenba praskla, asi uprostřed se zřítíla, někde se zastavila a sesouvající půda zasypala dělníky. Po usilovné práci vytáhli všech 13 živých nešťastníků, nebyli těžce zraněni. Vozy je po prvním ošetření odvezly do nemocnice. Během práce vybuchly několikrát za hodinu ve Fantovce časované pumy. Po odpočinku byly čtyři poslány jako záloha Fantovky. Byl celkem teplý večer a noc plná hvězd. Členové čety seděli na železničním náspu ve směru Chrudim-Rosice. Před půlnocí vybuchla ještě jedna nádrž. Hořela parafínka, veškeré stříkání nebylo moc platné. O život přišlo devět mladých hasičů od „Vorbeŕgende Polizei“ z Pardubiček, kteří byli k večeru těžce popáleni výbuchem olejové nádrže. Druhý den odvezli četu, aby si odpočinula. Postupně se dozvídali o zkázách a obětech způsobených náletem. Pár dní poté se téměř všichni účastnili pohřbu osmi hasičů z Pardubiček.⁵⁷

V květnové revoluci byl Zdeněk členem sboru uniformované jednotky strážní služby se zbraní. Jeho úkolem bylo hlídat zajatce podle rozkazu, který jeho jednotka dostala.

13. května 1945 odešel Zdeněk do civilu (PO stráž). Válečná zkušenost mu byla přínosem. Získal znalosti první pomoci, měl přehled o bojových látkách a také se naučil německy.

Nadále docházel do muzea, kde pomáhal vybalovat porcelán v pardubickém muzeu, vynášel celý městský archiv. Koncem května probíhalo první setkání spolužáků po válce a bylo zahájeno vyučování. V srpnu 1945 se stal řádným členem Muzejního spolku

---

⁵⁷ SOKA Pardubice, Bičák Zdeněk, inv. č. 3, kart. 1, rk 3, Deník 1943-12-29/1946-12-29.

v Pardubicích. Blížil se konec prázdnin, uvědomoval si, že ho čeká zkouška z dospělosti. Nevěděl jak dál.

Lákala ho studia v Praze. Ani tamější život mu nebyl lhostejný. Bičík již nechtěl zahálet někde u psacího stolu. Projevil zájem jít studovat do Prahy a věnovat se historii. Nebylo to žádné náhodné rozhodnutí, neboť dlouholeté působení v muzeu Zdeňka přesvědčilo o výběru budoucího povolání. 15. září 1945 byl poslední den ve škole. Všichni se společensky oblékli, neboť se uzavírala jedna kapitola jejich života. Poslední vysvědčení. Konec střední školy, oni „oktávani“ z VIII.A Reálného gymnázia v Pardubicích. Třídní profesor rozdal výroční vysvědčení. Maturitní dostali do několika dnů. „Nikdy se nevrátí, pohádka mládí!“ říkal si Zdeněk. Maturitní večírek v hotelu Štika zahájil proslovem L. Grodl, přítomní profesori byli: tř.prof. Rys, Kapička, Korous, Havel a tři další kantorky.⁵⁸

Po maturitě se připravoval na přijímací zkoušky z latiny a dějepisu. Přijímací řízení proběhlo dobře, byl přijat na tříletý archivní kurz na Státní archivní škole při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. 14. - 16. listopadu 1945 se konal zápis v Praze. Druhý den se vyřizovaly běžné formality, nákup knih. Po návratu z Prahy byl Bičík v divadle na přednášce doc. Oberpfalzera „1000letá zkušenost s Němci“.

Koncem srpna se účastnil první přednášky z české diplomatiky od prof. V.Vojtíška. Po několik dní chodil na faru, kde Zdeněk pracoval na své závěrečné práci. V archivu poznával nové lidi, chodil na schůze Numismatické společnosti československé. Po muzeu Bičík prováděl profesora Spinku z USA, kterého doprovázel také doc. dr. Dobiáš z Husovy fakulty v Praze. Pracoval na lístkovém katalogu k městskému archivu. Docházel na valnou hromadu studentů odborného historického klubu. Neustále Zdeněk cestoval mezi Pardubicemi a Prahou. Často navštěvoval přátele a příbuzné, byl pravidelně přítomen na různých akcích, často docházel do muzeí. Seznamoval se s novými spolupracovníky. Jakékoliv volno, prázdniny či svátky trávil podnikáním různých akcí, ať to byly kratší výlety do okolí nebo delší návštěvy přátel. Už netrávil tolik času s rodinou, ale byl stále pryč. Život v Praze Zdeňka začal ovlivňovat. Stále si udržoval sportovního ducha. Zdeněk navštěvoval různé přednášky, např. o rokokovém porcelánu dr. Lžičaře.

Od května 1946 do června 1948 pracoval v Archivu země české jako pomocná vědecká síla – kopista. V době od 24. srpna do 7. září 1946 se podílel na pořádání kapitulního archivu sv. Kosmy a Damiana v Mladé Boleslavi. Jel tam s ním Dr. Haas⁵⁹ jako dohlížející,

---

⁵⁸ SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 3, kart. 1, rk 3, Deník 1943-12-29/1946-12-29.

⁵⁹ PhDr. Antonín Haas (1910 – 1971), archivář - Archiv země České, Státní ústřední archiv, působil na Státní archivní škole.

ale ten druhý den odjel a Zdeněk s kolegou tam zůstali na to sami. Ubytování byli na děkanství. Zpracovávali tři skříně, dva regály a dvě poličky. Archiv přenesli z kostela na děkanství, kde byla uzpůsobena místnost na pořádání. Začali knihami a plány, poté akty, atd. Archiválie byly nejspíš tak různorodé, že se nedaly uspořádat podle jednoho původce. Zdeněk prohlásil: „Slavná provenienční metoda je v troubě!!!“⁶⁰ Po skončení práce museli podat zprávu do Archivu Země české (AZČ). Zdeněk dovezl panu Kristenovi urbář panství brandejského, poté podal referát dr. Haasovi. Nakonec se Zdeněk zastavil u profesora Vojtíška. Později si přinesl od tety Jarky dva balíky z pozůstalosti dědečka Vojtěcha Lautnera. „Jsou to zajímavé věci!!!“⁶¹ posteskl si.

8. února 1947 měl první službu v badatelně Městského archivu v Pardubicích. Dne 7. – 21. srpna 1947 se Zdeněk účastnil odborné praxe v Husinci. Byl ubytován v hostinci v přízemí radnice. Archiv byl umístěn na půdě radnice. Když mu byly ukázány archiválie, byl v údivu, neboť spisy byly naházeny na hromadě mezi různým starým harampádím (staré pouliční krámy, tabulky, nábytek, bedny atd.), řádily v nich myši, prach, špína a i voda – skrz rozbitou střechu. Podíleli se na tom však i lidé, neboť se sem chodilo „pro papíry na podpal“. Jako jeho pracovní místo a prozatímní uložení městského archivu byla určena místnost v Husově rodném domku čp. 36, který byl majetkem pražského sokola. Byla to nově zrekonstruovaná místnost. K přestěhování mu byli přiděleni tři obecní zřízenci s károu a trvalo jim to asi dva dny. Veškerý materiál bylo nutno dát do nůši, snést je na káru, tu vytáhnout do kopce, archiválie opět dát do nůši, neboť kára nesměla dovnitř. Následně odnést do určených prostor. Zároveň byla přestěhována sbírka starých zákonů a patentů. Nejprve vybral a sepsal knihy. Roztřídil nerozházené fascikly a s mravenčí trpělivostí se pustil do díla. Protože se to nedalo pořádně roztřídit a seřadit, tak rozdělil materiály na předmagistrátní a magistrátní období.⁶²

10. června 1948 vykonal státní závěrečnou zkoušku a absolvoval závěrečnou práci na téma „O městečkách na panství pardubickém Viléma z Pernštejna (1491 – 1521)“. 1. srpna 1948 nastoupil po p. Křepelovi v pardubickém muzeu. Všední dny po osmi hodinách, sobota čtyři hodiny a neděle dle libosti, za 1500 Kč měsíčně.

13. – 26. července 1948 se podílel na pořádání Městského archivu ve Vlašimi. Ubytován byl v hotelu p. Hrdiny nedaleko radnice. „Po dvoudenní práci včetně stěhování,

---

⁶⁰ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 16, kart. 1, rk 16, Deník z archivní praxe ve Staré Boleslavi 1946-07-30/1946-08-24.

⁶¹ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 3, kart. 1, rk 3, Deník 1943-12-29/1946-12-29.

⁶² SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 17, kart. 1, rk 17, Prázdninový deník 1947-07-07/1947-08-10.

jsem skončil práci s knihami, mám je rozepsané na lístcích, jen srovnat, osignovat a definitivně uložit.“⁶³ Mnoho počítání mu dala zdejší privilegia, která byla v Zemském archivu v Praze kvůli fotografování, a tak se nemohl stále dopočítat. „Práce se spisy je hotova, srovnal jsem je po rocích.“⁶⁴ Knihy byly oštukovány a uloženy ve dvou skříních.

1. září 1948 Bičík nastoupil oficiálně na místo městského archiváře v Pardubicích. Rok 1949 by se dal nazvat rokem osobních zkoušek. První zkouškou byla vlastní přednáška na kurzu podnikavých archivářů v Zelené štice, druhou zkouškou byl projev na pět minut o pardubickém muzeu v hradeckém rozhlase.

V době od 11. července do 16. července 1949 se Zdeněk zúčastnil muzejního kursu pro pokročilé, kde navštívil všechny přednášky a praktická cvičení.⁶⁵ Dne 3. dubna 1950 byl archivář Jednotného národního výboru v Pardubicích PhC. Zdeněk Bičík jmenován externím spolupracovníkem Státního archeologického ústavu v Praze. Byl oprávněn v zastoupení tohoto ústavu provádět veškeré zákroky k záchraně archeologických památek. Účastnil se sjezdu archeologů. Během tohoto roku se podílel na dokončení pentalogie Otakara Pospíšila (Pardubicko, Holicko, Přeloučsko, Slavín). Za pomoci pardubických studentů přestěhoval Městský archiv Přelouče do domu č. 26. S bratrem Otakarem pořádal sportovní tréninky mládeže v chlapecké škole U kostelíčka, z nichž Otakar byl krajským reprezentantem v košíkové.

V roce 1951 o něm vyšla malá zmínka v novinách: „Pardubický archivář bratr Zdeněk Bičík je jedním z nejlepších znalců historie Pardubic i celého okresu. Své odborné vzdělání neustále prohlubuje, takže v něm vyrůstá městu jeden z nejodpovědnějších kulturních pracovníků. O tom, jak dobře a výstižně umí bratr Bičík podat výklad o historii Pardubic, svědčí třináctkrát opakovaná přednáška Zmizelé Pardubice. Pro příslušníky Československé strany socialistické bude bratr Bičík přednášet o starých Pardubicích 28. května 1951 v Besedě Barák.“⁶⁶

1. listopadu 1951 Zdeněk nastoupil vojenskou základní službu. Po čase byl povýšen na svobodníka, následně na desátníka. Dne 1. června 1952 byl vojín Zdeněk Bičík odměněn hodnotnými knihami za dopisovatelskou činnost jako nejlepší spolupracovník Stráže vlasti. 5. října 1952 získal Tyršův odznak zdatnosti, jak si předsevzal. V roce 53 získává pochvalný

---

⁶³ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 18, kart. 1, rk 18, Deník z archivní praxe ve Vlašimi, 1948-07-12/1948-07-26.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 26, kart. 1, kt1, Jiné průkazy a osvědčení 1945-1883.

⁶⁶ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 13, kart. 1, rk 13, Poznámkový kalendář 1951.

list za vzorné plnění vojenských povinností.⁶⁷ Během vojny si píše básně, např. „Rozkvetly louky, modrými zvonky, kde stojí les, opojně zavoněl vřes.“ nebo „Paprsky slunce zemi žhnou, po modrém nebi, vítr oblaka žene, příjemně tvář ti ovane.“⁶⁸ 26. října 1953 odešel do civilu. Jako velký příznivec sportu rád fotografoval různé turnaje a sportovní aktivity. Jeho snímky bývaly používány do novin k různým zprávám. Láska ke sportu byla stálá, a tak můžeme nalézt různé diplomy či články v novinách o jeho maličkosti. Např.: „Ve dvouhře mužů v tenise nezávodních hráčů získal první místo soudruh Zdeněk Bičík 9. září 1957.“⁶⁹ Nebo „Hlavní dispečer, jeden z obětavých organizátorů, archivář místního muzea Zdeněk Bičík, vládne neúprosně ze své provisorní kabiny. Přijímá hlášení, vydává míče, píše zápisy, připravuje další program a ještě stačí vyřizovat desítky nerůznějších dotazů.“⁷⁰ V tomto roce vychází v časopisu Společnosti přátel starožitností práce Zdeňka Bičíka a dr. Josefa Petřtyla *Vlastivědná literatura Pardubického kraje 1945 – 1956*.⁷¹

V 60. letech se zapojil do práce muzejního historického kroužku. Byla to skupina mladých nadšenců, která např. obkreslovala kamenické značky po celém zámku, zkoumala střílny zámeckých hradeb, jezdila do okolí a prováděla archeologický výzkum. Zdeněk Bičík se tam na přelomu 60. a 70. let sblížil se slečnou Milenou S., která se potom stala dne 24. dubnu 1959 jeho manželkou. V lednu 1959 mu umírá otec, což byla pro něj veliká osobní ztráta. Rok a půl po svatbě se 17. září 1960 narodil syn Petr.

V roce 1959 - 1960 sepsal dílo *Bibliografie Kraje pardubického*, kde je autorem prvních dvou částí, druhá část obsahuje tematický výtah z článků a studií. Autorem třetí části této publikace byl Vlastimil Vokolek, který zde uvádí soupis zaniklých časopisů v pardubickém kraji.⁷² V roce 1960 došlo ke správní reformě, která znamenala sloučení Okresního archivu Pardubice, Holice a Přelouč - do jednoho nového Okresního archivu Pardubice. Dne 1. ledna 1961 byl k Okresnímu archivu Pardubice připojen Městský archiv Pardubice. Své dvanáctileté působení v Městském archivu Pardubice ukončil vydáním publikace „Přehled fondů a sbírek Městského archivu v Pardubicích“. V Okresním archivu Pardubice pracoval jen tři měsíce. 28. března mu byla kladně vyřízena žádost od Státního oblastního archivu v Zámrsku. 31. března předal archiv a od 1. dubna 1961 se stal zaměstnancem Státního oblastního archivu se sídlem v Zámrsku. Do práce však nastoupil 4.

---

⁶⁷ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 24, kart. 1, kt1, Vojenské doklady 1952-1987.

⁶⁸ Tamtéž, inv. č. 49, kart. 2, rk 33, Sbírka veršů z vojny 1952-1953.

⁶⁹ Tamtéž, inv. č. 25, kart. 1, kt1, Sportovní činnost – diplomy, ocenění a průkazy 1952-1973

⁷⁰ Tamtéž, inv. č. 9, kart. 1, rk 9, Poznámkový sešit s denními záznamy 1953-1969

⁷¹ PETRŤTYL, Josef - BIČÍK, Zdeněk. *Vlastivědná literatura Pardubického kraje 1945 – 1956*. In *Časopis Společnosti přátel starožitností*, 1957, s. 239 – 246.

⁷² BIČÍK, Zdeněk - VOKOLEK, Vlastimil. *Bibliografie kraje Pardubického*, Pardubice, 1959.

dubna 1961. Vedl zde badatelnu, která zpočátku sídlila v Pardubicích v budově soudu Na Třísele, než se přestěhovala do vzdáleného Zámrsku. Zdeněk měl rád toto místo, neboť se tu setkával a diskutoval s přáteli. Spolupracoval zde s Františkem Svatoněm a později i s Vladimírem Kalábem. Zdeněk se postupně stal vedoucím oddělení jednotného archivního fondu. Jako vedoucí oddělení JAF (Jednotný archivní fond), kam patřila badatelna, fotodílna a konzervační dílna, měl dohled nad okresními archivy Východočeského kraje z hlediska evidence JAF. Dále spravoval archivní knihovnu, vyřizoval matriční agendu a zpracovával různé pramenné soupisy.

V září tohoto roku objevil při třídění archivního fondu bývalé podkrkonošské sokolské župy, která měla sídlo v Náchodě, dosud neznáme dopisy Aloise Jiráka a Karla Čapka.⁷³

V osobním životě to neměl Bičík tak světlé, jak by se zdálo. V roce 1964 bylo rozvedeno jeho nepovedené manželství. Syn Petr šel v roce 1966 poprvé do školy. Po rozvodu bývalá žena i se synem emigrovala do Kanady. Zdeněk Bičík se snažil svého syna najít a dostat zpět, ale nikdy ho už neviděl. Tato událost se ho hodně dotkla a vnitřně provázela po zbytek života. 29. května 1969 dopoledne se na Městském národním výboru podruhé oženil s Miloslavou Fajkusovou. 17. února 1971 se narodil jeho druhorozený syn Vlastimil.⁷⁴ Zdeněk Bičík pocházel zčásti z muzikantské rodiny, jak již bylo dříve řečeno, ale on sám hudební talent neměl, genetická výbava se plně projevila u syna Vlastimila, dnes jednoho z nejvyhledávanějších hudebníků současné muzikálové scény a také pedagoga na Státní konzervatoři v Praze.

V době normalizace a zejména koncem 70. let to neměl s nadřízenými v archivu jednoduché. Důvodem bylo, že nebyl příslušníkem strany (byl národní socialista), nesouhlasil s 21. srpna 1968. V roce 1973 navštívil základní kurz pro pracovníky knihoven archivů, kde prokázal znalosti potřebné pro správu archivní knihovny.⁷⁵ Tento rok mu také Vzorná tělovýchovná jednota Dynamo Pardubice udělila Pamětní medaili za zásluhy o rozvoj tělovýchovy v Pardubicích, při příležitosti 110. výročí založení organizované tělesné výchovy v Pardubicích.⁷⁶ Počátkem roku 1979 se v pardubickém muzeu, tehdy pobočka Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové, uvolnilo místo historika a Zdeněk Bičík mohl nastoupit. Po třiceti letech pilné práce archiváře se stal muzejníkem a vrátil se k původnímu povolání. Nepřišel do neznámého prostředí. Přestože pracoval v archivu, docházel za svým

---

⁷³ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 9, kart. 1, rk 9, Poznámkový sešit s denními záznamy 1953-1969.

⁷⁴ Vlastimil Bičík, varhaník, absolvoval pardubickou konzervatoř, pražská AMU, koncertuje v řadě evropských, hudebně nastudoval, muzikály Vlasy, Rusalka, Hamlet, Krysař, Galileo a další.

⁷⁵ SOKA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 26, kart. 1, kt1, Jiné průkazy a osvědčení 1945-1883.

⁷⁶ Tamtéž, inv. č. 25, kart. 1, kt1, Sportovní činnost – diplomy, ocenění a průkazy 1952-1973.

kamarádem historikem Vlastimilem Zikmundou⁷⁷ do muzea. PhDr. František Šebek rád vzpomíná na léta kolem roku 1965 – 68, kdy pardubické muzeum začalo organizovat pro veřejnost večerní „muzejní čtvrtky“ – přednášky z historie a dalších oborů. Před přednáškou v podvečer v muzejní studovně se často scházeli pánové Vlastimil Zikmunda, Zdeněk Bičík a Jaroslav Teplý.⁷⁸ Rozebírali historické problémy nebo jen tak povídali o životě, čekali, až přijede pozvaný přednášející.⁷⁹ V roce 1979 se Zdeněk Bičík vrací do pardubického muzea jako historik a pracovník pověřený dohledem nad kronikami okresu. Bičíkovy zásluhy o pardubické muzeum jsou opravdu velké. Měl veselou povahu, byl připravený každému poradit, svým kolegům pomáhal i při pomocných pracech, při budování expozic a přípravě výstav.

Jako zaměstnanec muzea Bičík spravoval několik historických sbírek, z nichž sbírka sportu mu vděčí za rozkvět a je dodnes příkladem pro jeho muzejní nástupce. Uskutečnil řadu výstav a velmi dobře pracoval jako metodik pro kronikářství. Mezi obecními kronikáři byl oblíbený, protože se dokázal osvobodit od politických vlivů. Konečným výsledkem této činnosti byl Soupis kronik okresu Pardubice, jeden z prvních soupisů u nás, který byl po metodické stránce velmi dlouho vzorem odborných prací. Zdeněk patřil k neúnavným popularizátorům historie. Počet jeho přednášek pro veřejnost byl obdivuhodný. V pracovních výkazech se to pohybovalo okolo čísla 40 – 50 ročně. Bičík byl velmi pilný v oblasti bibliografie, věnoval se dějinám regionu Pardubicka. Nenapsal žádnou obsáhlejší historickou knihu. Nebyl autorem velkých koncepcí ani monografií. To však vůbec nesnižuje jeho velké zásluhy o historiografii regionu. Psal snadno (občas až příliš rychle) a psal s obdivuhodnou chutí. Jeho osobní bibliografie obsahuje přes 760 titulů článků a studií v novinách i odborných časopisech. Téměř dokončeny byly jeho Dějiny pardubického sportu do první světové války (na pokračování začal pracovat také). Bičík měl být hlavním autorem druhého dílu Dějin Pardubic, vydaných jen v 1. dílu roku 1990. Obětavě pracoval i v různých poradních sborech týkajících se historie, kronikářství a památkové péče nebo sportu a tělovýchově. Na sklonku svého života Zdeněk pracoval jako člen redakční rady ZKPP (Zprávy Klubu Přátel Pardubicka). Byl i autorem mnoha článků v místním a celostátním tisku.

---

⁷⁷ Dr. Vlastimil Zikmunda, studium vojenství, přednášky po spolcích a podnicích, provázení výprav turistů po městě a muzejních sbírkách.

⁷⁸ doc. PhDr. Jaroslav Teplý, CSc., učitel, středoškolský profesor, docent na katedře historických věd FF Univerzity Pardubice.

⁷⁹ ŠEBEK, František. Vzpomínka na Zdeňka Bičíka k jubileu jeho nedožitych osmdesátin, In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice, 2006, č. 5-6, s. 154 – 158.

V roce 1984 Zdeňka postihl těžký infarkt. Pro všechny, kdo ho znali, to bylo velké překvapení, neboť to byl člověk velmi klidný a velký sportovec. Vyléčil se, přestal kouřit. Po dovršení důchodového věku nadále Zdeněk Bičík chodil do muzea, kde pracoval už jen na zkrácený úvazek.⁸⁰ V poslední letech docházel jen na návštěvu a pracoval ve svých kartotékách, které přenechal muzeu. Byl rád, že měl nadále v muzeu svůj pracovní prostor. 31. prosince 1986 byl propuštěn z branné povinnosti. V roce 1989 se rozvedl se svou druhou ženou Miloslavou Bičíkovou.

Jako rána z čistého nebe působila zpráva dne 8. února 1990. Zdeněk náhle zemřel, když šel na obvyklou návštěvu ke své tetě. Teta vyhlížela z okna, Zdeněk ji zamával a kousek od domu se sesul k zemi.

Zemřel člověk, který po sobě zanechal spoustu vykonané práce a jehož pozitivní přístup k životu a práci by měl být vzorem pro další generace. Pamětníci si můžou už jen povzdechnout, jak to bylo snadné, když se mohli zeptat a dostat odpověď od jednoho jediného člověka.

---

⁸⁰ ŠEBEK, František. Vzpomínka na Zdeňka Bičíka k jubileu jeho nedožitých osmdesátin, In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice, 2006, č. 5-6, s. 154 – 158.

4. Charakteristika tvorby

Zdeněk Bičík byl od mládí literárně zdatný. Už během dokončování studií na reálném gymnáziu přispíval menšími články do místních novin Východočeský kraj. Později svoji publikační činnost rozšířil psaním odborných článků do více novin a časopisů. Také si často psal básně do svých deníků. Během studií pracoval Zdeněk mezi regály archivů a depozitáři muzeí. Jako regionální historik se zajímal o všechno, co souviselo s Pardubicemi. Jako zapálený sportovec věnoval mnoho času článkům o sportu, pak letectví, ať už to byly první pokusy aviatika Kašpara nebo americké bombardéry nad Pardubicemi za 2. světové války.

Vše, co se týkalo letecké války nad Čechami, ho zajímalo. Možná proto, že zažil letecké nálety na Pardubice. Většina z nás si vzpomene na historii náletů na Pardubice za 2. světové války. V tomto oboru patřil k uznávaným znalcům. Studoval naše i zahraniční prameny. Vedl bohatou korespondenci s anglickými letci a úzký styk s vojenskými muzei u nás i v zahraničí. O každém náletu znal dobu, místo, čísla svazů, počty a typy strojů, dokonce někdy i jména členů jejich posádek, počty shozených bomb a výši způsobené škody. V tomto směru neměla jeho práce u nás konkurenci.

Bičík za dobu svého bádání shromáždil několik stovek stránek dokumentů a fotografií pocházejících z anglických a amerických archivů, jedním z nich byl i archiv 5. letecké armády USA. Její letadla útočila na Pardubice 24. srpna 1944 a startovala z italských základen.⁸¹

V nelehké době komunismu jako první rehabilituje americké letce, o nichž čtenáři do té doby museli stále číst jako o imperialistech. Pravděpodobně také jako první se na našem území stává „leteckým archeologem“. Zdeněk dokázal nalézt několik odvážných vydavatelů, kteří jeho články a úvahy otiskli. Bylo to pak mlčky trpěno, ale jak Bičík, tak i vydavatelé se dostali pod lupu tehdejší státní bezpečnosti.

Letectví, sport a nálety na Čechy nebyly zdaleka jedinou sférou Bičíkova zájmu. Řada regionálních historiků, čeští i zahraniční autoři literatury faktu z jeho odkazu čerpají dodnes.⁸²

Jako archivář a regionální historik nacházel při své badatelské činnosti spoustu zajímavých poznámek z minulosti regionu. Nerad si je nechával pro sebe. Jeho populární

---

⁸¹ BENEŠ, Ctirad. Vzpomínka na Zdeňka Bičíka, historika náletů na Pardubice, In *Pardubické noviny*. Pardubice, 1994, roč. 3, č. 195, s. 7.

⁸² LADÝŘ, Ivan. Osudový únor populárního historika Zdeňka Bičíka, In *Pardubické noviny*. 5. února 2005, Pardubice, 2005, roč. 14, č. 30, s. 9.

přednášky pro mládež a více než osm set článků a studií se čtenářsky vděčnými tématy vycházely nejen v místních novinách, ale i v časopisech.

Zajímal se o všechno dění z minulosti svého rodného města, o čemž svědčí i jeho knížky Pardubice od A do Z., Pardubice v dokumentech nebo Pardubický kaleidoskop. Nejvíce času však věnoval kronikám. Vždy udivoval svou vynikající pamětí. Například ve svém úsměvném seriálu „Pardubice mých klukovských let“ vzpomínal na to, jak Pardubice vypadaly, když byl ještě malý, kolik a jaké cirkusy zde stanovaly, vzpomínal na požáry, které město postihly, ale i na starosty, učitele, školníky i sportovce všeho druhu. Vzpomněl si na celé sestavy fotbalových jedenáctek, ale i barvu dresů. O tom všem a mnoho dalších věcech dovedl poutavě vyprávět jako očitý svědek. Zdeněk Bičík byl přínosným tvůrčím pomocníkem v redakční radě Zpráv Klubu Přátel Pardubicka, kam často přispíval svými články.⁸³

Zdeňka Bičíka můžeme charakterizovat jako neúnavného sběratele - badatele veškerého materiálu, který se mu dostal „pod ruce“, ať už se jednalo o Pardubice, sport či letecké nálety. Tento člověk byl schopný nejen informace získat, ale dokázal o nich diskutovat a poutavě je předávat dál formou přednášek.

Následující kapitoly jsou náhledem do tvorby Zdeňka Bičíka.

---

⁸³ LADÝŘ, Ivan. Zdeněk Bičík se únoru narodil i zemřel. In *Pardubické noviny*, 27. února 1996, Pardubice, 1996, s.8.

4.1 Letecké nálety nad Čechami

4.1.1 Letecký boj u Jindřichova Hradce – 24. srpna 1944

Letecký boj u Jindřichova Hradce – 24. srpna 1944. In *Archivum trebonense: Sborník studií pracovníků archivu a jeho badatelů*, Třeboň, 1975, sv. 3, s. 83–85.

Spojenecká vojska (angloamerické letectvo) se snažila zasáhnout důležitá místa pro výrobu pohonných hmot. Dne 24. srpna 1944 byla napadena „Fantovka“, dnešní Paramo v Pardubicích. Při zpáteční cestě bombardérů zjistila německá vojska polohu letounů nad Jindřichovým Hradcem. Nastal prudký letecký vzdušný boj. Ztráty byly na německé straně (asi třicet stíhaček), americké stíhačky neutrpěly ztráty.

Významnou historickou událost pro obyvatele Jindřichova Hradce se stalo náhodné střetnutí německého a amerického letectva.

4.1.2 Letecký boj u Slaného dne 2. března 1945

Letecký boj u Slaného dne 2. března 1945. In *Středočeský sborník historický*, Praha, 1977, č. 12, s. 69–71.

Autor Zdeněk Bičík podrobně popsal situaci před náletem a během náletu na město Slaný a blízké okolí. Rozepsal rozhodující časy, kdy bombardovací svazy byly hlášeny nad oblastmi Duchcova, Roudnicka, Kladna, Rakovníka, Berouna, tedy stále v okruhu Slaného. Situační zprávy podávalo okresní četnické velitelství. Během bojů byly zničeny dvě německé stíhačky typu Focke Wulf Fw 190 a jeden americký bombardér. Jedna z německých stíhaček přistála nouzově na poli, pilot podd. Krapp nebyl zraněn, ale pilot druhé stíhačky podd. Günther Schulz (nar. roku 1924) při katastrofě zahynul. Při sestřelení amerického bombardéru zahynulo sedm členů posádky, dva se zachránili seskokem. Pozůstatky letců zmizely. Celkem bylo na oblast svrženo 58 bomb, ale výbuchy nezpůsobily velké škody, byly nalezeny také letáky v němčině.

Přínosem této kapitoly je přiblížení válečných událostí čtenáři – konkrétní místo, osoby a zbraně.

4.1.3 Letecké útoky na mosteckou oblast 1944 – 1945

Letecké útoky na mosteckou oblast 1944 – 1945. In *Věstník okresního archivu v Mostě 1977*, Most, 1977, s. 53–58.

Příspěvky k náletům na Mostecku. In *Věstník okresního archivu v Mostě 1978 – 1979*, Most, 1980, s. 78–80.

„Ve své studii „Letecké útoky na mosteckou oblast 1944 – 1945“ jsem se pokusil informativně a souhrnně zpracovat nálety z posledních dvou let války, kdy vrcholila spojenecká angloamerická letecká ofenzíva proti průmyslu pohonných hmot. Byl jsem si přirozeně vědom, že jde o příspěvek, který bude časem možno doplnit o další fakta a informace. Potvrdil to i nedávný můj průzkum ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích. Především se objevily nové prameny k prvnímu náletu 8. letecké armády USA na Most dne 12. května 1944. Ve fondu vládního prezidenta v Ústí nad Labem je uložen fascikl spisů týkající se této akce (především dálnopisy).“

V mostecké oblasti byly za druhé světové války strategicky důležité „Mostecké závody“. Vyráběly pro Německo letecké pohonné hmoty. V období 12. 5. 1944 – 5. 3. 1945 bylo provedeno asi sedmáct náletů, škody dosahovaly částku 1 500 miliónů korun. Závody byly bombardovány britským bombardovacím letectvem a leteckou armádou USA. Nebyly tam kryty, zásoby paliva nebyly chráněny před leteckým napadením. První nálet Mostecku dne 12. května 1944 provedlo 160 letadel v několika vlnách, zahynulo 577 osob. V říjnu byla výroba umělého benzínu vyřazena na čtyři měsíce. Následovaly další a další nálety. V roce 1945 byly v oblasti poškozeny budovy, šachty, plynárna, obytné domy, tábory dělníků a zajatců.

Autor se podrobně zabývá rokem 1944, zdůvodňuje množství náletů na danou oblast, uvádí přesné počty letadel a zahynulých osob.

4.1.4 Letecká havárie u Dobříče

Letecká havárie u Dobříče. In *Středočeský sborník historický*, Praha, 1980, č. 15, s. 77–78.

Ke konci války měli spojenci naprostou nadvládu ve vzduchu. Zbytky německé armády se ale úporně bránily. I přesto zde byly ztráty. Jednou z nevyřešených případů je havárie americké stíhačky dne 15. dubna 1945 v okrese Praha – západ. Informace nejsou skoro žádné, jen vzpomínky rolníka Václava Vaňka ze Zbuzan a okresního cestáře Josefa Balouna z Ořechu, který vzpomínal takto: „Dne 15. dubna o třetí hodině odpolední jsem viděl

směrem od Prahy k Berounu letět aeroplán, který byl zřejmě porouchán; stále klesal a jeho motor vynechával. Asi jeden kilometr od naší obce jsem spatřil, jak z letadla něco spadlo. Později jsem spolu s několika občany naší vesnice zjistil, že to byl příklop letounu. Pilot se asi připravoval k seskoku. Můj otec, který pracoval na poli poblíž Chýnic, uslyšel náhle zvuk leteckého motoru. Zvedl hlavu a spatřil, jak aeroplán letí prudce k zemi. Na okamžik z letounu vyšlehl plamen a pilot z letadla, jež v té chvíli bylo asi 50 až 100 m nad zemí, vyskočil. Padák se mu neotevřel, a tak dopadl na pole plnou vahou. Jeho stroj spadl asi 100 metrů od něho. Nedaleko místa neštěstí pracovala na svém pozemku paní Perníkářová z Chýnic. Ihned běžela k letci a když doběhla – pilot už nedýchal.“ Místní lidé se o letce postarali a pohřbili na místním hřbitově, později mu byl odhalen pomník.

V kapitole je popisována situace sestřelených amerických letců, někdy nebylo možné jim již pomoci.

4.1.5 Letecký útok na Světlou nad Sázavou

Letecký útok na Světlou nad Sázavou. In *Práce našich kronikářů*, Havlíčkův Brod, 1982, č. 13, s. 20–21.

Ke konci roku 1944 probíhalo důsledné ničení průmyslu pohonných hmot spojeneckými vojsky. Dne 28. prosince 1944 se tak dělo i v českomoravském prostoru. Americké letectvo zahájilo rozsáhlou akci. To vše bylo spojeno s náletem na rafinerie v Kolíně a v Pardubicích. Při letu byla zasažena i oblast Světlé nad Sázavou. Událost popsal strojvedoucí z Jihlavy – Ludvík Kovář: „Ve 12,15 jsem dojel do stanice Světlá nad Sázavou, kde mi přednosta stanice oznámil letecký poplach. Nařídil mi, abych celým vlakem vycouval na vedlejší lokální trať vedoucí do Zruče nad Sázavou. Rozkazu jsem uposlechl, a když jsem zastavil na trati, zpozoroval jsem tři hloubkové stíhačky, které začaly oblétnout vlak. Topič seskočil ze stroje a já jsem zjistil, že se celý vlak zabrzdil a rychle jsem se sebral na topičovu stranu, abych také sestoupil dolů. Sestup na topičově straně jsem volil proto, že z mé strany, kde bylo moje stanoviště, začali letci střílet na lokomotivu.“

Zde je zachycena autentická vzpomínka strojvedoucího, který přežil letecký útok na lokomotivu.

4.1.6 Letecká válka na Teplicku

Letecká válka na Teplicku. In *Zprávy a studie krajského muzea v Teplicích, Teplice, 1980, č. 14, s. 93–96.*

Bombardování začalo v květnu 1944, bylo spojeno s nálety na mosteckou oblast, na rafinerii v Pardubicích, Kolíně, Kralupech nad Vltavou. Teplicko podle dostupných materiálů nebylo zasaženo, došlo však ke vzdušným bojům.

Při bombardování Mostu byl pravděpodobně zavražděn americký letec Robert Bucholtz. Zachránil se skokem pomocí padáku. Dopadl nedaleko hřbitova u Oseka, po nějaký čas se skrýval. Policista ho zastřelil. Hrobnice Alžběta Mösseová 13. srpna 1945 vypovídala: „ Asi před rokem bylo nad obcí Ládunkem sestřeleno americké letadlo. V noci v 11 hod., když jsem již spala, zaklepal na mé okno jeden muž v uniformě SA, jménem Heinrich Sperling, hostinský v Oseku, a vyzval mne, abych šla otevřít s podotknutím, že tu máme jednoho mrtvého Američana. Já jsem otevřela a vidím, jak čtyři muži přináší mrtvolu sestřeleného Američana. Tuto zanesli do márnice. Mrtvola Američana byla ještě teplá. Já jsem mrtvému muži nadzvedla levou rukou hlavu a pravou rukou jsem pod hlavu položila dřevěný polštář, přičemž jsem cítila teplou krev, která mrtvému Američanovi tekla z týla hlavy.“

Za vraha byl dne 18. března 1946 označen nakonec policista Anton Albert z Oseka. Některé další případy zůstaly nevyjasněny.

Chování policisty je odsouzeníhodné. Přestože nebyl donucen situací zastřelit člověka, učinil tak.

4.1.7 Letecká tragédie na Benešovsku před koncem druhé světové války

Letecká tragédie na Benešovsku před koncem druhé světové války. In *Středočeský sborník historický, Praha, 1979, č. 14, s. 231–235.*

Dne 19. dubna 1945 udržovala spojenecká angloamerická vojska nad Čechami ještě bojovou činnost. Německé stíhačky snad zasáhly asi tři americké bombardéry. „ Osud jednoho letce je zcela neznámý; musí být pokládán za nezvěstného, připustíme-li, že letadlo mělo plný počet posádky, tj. deset mužů. Radiotelegrafista Peter Malires dopadl s padákem po opuštění letadla jihozápadně od Benešova, v trojúhelníku obcí Minartice – Vrchotovy Janovice – Heřmaničky (okr. Benešov). Po dopadu na zem unikl do nedalekého lesa u osady Bučovice. Jeho seskok však zpozorovali příslušníci maďarského oddílu SS zdržující se na

nádraží v Heřmaničkách. Několikačlenná hlídka, vyslaná letce zajistit, po něm pátrala a při pokusu o jeho dopadení v lese u Olbramovic použila zbraně. Malires byl těžce zraněn na hlavě. Hlídka ho dopravila na selském voze na nádraží do Heřmaniček, kde téhož dne v lampárně nádraží zemřel.“ Někteří členové posádky byli zastřeleni, někteří úspěšně zachráněni.

Přestože se již blížil konec 2. světové války, naše území bylo pro spojenecké letce stále životu nebezpečné.

4.1.8 Nálet na Kolín 24. srpna 1944

Nálet na Kolín 24. srpna 1944. In *Středočeský sborník historický*, Praha, 1972, č. 7, s. 159-161.

Historie náletů na Kolín opět souvisela s nálety na Pardubice. V roce 1943 byly projednány hlavní zásady letecké války proti hitlerovskému Německu a jeho spojencům byl stanoven letecký plán. Anglické letectvo mělo zajišťovat noční akce. Hlavními cíli se staly: průmysl pohonných hmot, loděnice, letecký průmysl. „V Čechách byly postupně bombardovány Most (12. května 1944), Kolín a Pardubice (24. srpna a 28. prosince 1944), v roce 1945 pak znovu Kolín (15. března a 18. dubna 1945) a Kralupy nad Vltavou (22. března 1945). Při náletech na Kolín byla především postižena čtvrť Kolín IV. (Kutnohorské předměstí) a připojená obec Sendražice, dále průmyslové závody Vakuum Oil Company (dnes Koramo n. p.), továrna na zpracování draselných louhů (dnes VCHZ n. p.), továrna na vozy (dnes Tatra n. p.), část nádražního prostoru a z historických památek gotický kostelíček Všech svatých - poblíž nádraží.“

O jednotlivých přeletech byla hlášení z okresních četnických velitelství. Ta oznamovala počet letounů v jednotlivých vlnách – 500 letounů, 170, 300 kusů. Bombardéry odhazovaly na řadě míst palivové nádrže, letáky v německé řeči. Na město Kolín bylo připraveno 122 bombardovacích letounů a 77 stíhaček. Po náletu na Kolín bylo zničeno potrubí, věže továren, destilační jednotky, plnírny oleje, také seřadovací nádraží.

Zdeněk Bičík porovnává četnost náletů na město Kolín a Pardubice, vyjmenovává poničené významné budovy, což je významné pro další badatele.

4.2 Letecké nálety nad Pardubicemi

4.2.1 Kladrubská kronika o prvním náletu na Pardubice 22. července 1944

Kladrubská kronika o prvním náletu na Pardubice 22. 7. 1944. In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka (dále jen ZKPP)*, Pardubice, 1982, č. 11-12, s. 259–260.

Nalezený rukopis v Kladruzech nad Labem obsahoval zprávu o prvním náletu na Pardubice a o přistání anglického bombardéru nedaleko obce. „Na semínském katastru poblíž kladrubských hranic přistálo nepřátelské letadlo, které jeho posádka zachycovala. Zachytilo se v řepném poli proti hřebčínu, tzv. mlynářovém, jelo přes dvě pole a polní cestu, až zastavilo na poli rolníka Bohuslava Zemana ze Semína, kde se otočilo.“ Na místo se rozjelo řečanské četnictvo, pátračka z Pardubic a říšskoněmecké četnictvo. Posádka byla chycena postupně, letadlo posléze rozebráno.

Některým anglickým letcům bohužel čas od času selhala technika, a proto se dostali do rukou četnictva.

4.2.2 K srpnovém náletu na Pardubice

K srpnovém náletu na Pardubice. In *ZKPP*, Pardubice, 1985, č. 7-8, s. 164–166.

Muzeum k čtyřicátému výročí leteckých útoků na Pardubice uspořádalo výstavu. Výstava byla poctěna velkým zájmem lidí. Dokonce se jí zúčastnil i americký veterán války p. Richard R. Woodard, který jako jednadvacelitý muž se účastnil leteckého útoku na pardubickou rafinerii. Po návratu domů zaslal muzeu dopis, kde děkoval za vzpomínky, poslal pár fotografií a své vzpomínky na osudný den. „Pan Woodard byl zařazen jako druhý pilot u 460. bombardovací skupiny a její 761. peruti. Tato skupina bombardovala cíl – pardubickou rafinerii – jako první vlna svazu 55. bombardovacího wingu.“ V dopise vzpomíná: „24. srpna 1944 – to byl den! A doufám, že už nikdy nevidím, čeho jsem byl svědkem při dnešním útoku. Při této akci jsme ztratili šest korábů, doufejme, že Bůh s námi zůstane na dalších čtyřiceti zbývajících akcích. Tato akce trvala osm hodin, ale zdálo se mi, že byla devadesátkrát delší.“

Významnou památkou jsou fotografie a vzpomínky letce Richarda R. Woodarda, se kterým Zdeněk Bičík udržovat písemný kontakt.

4.2.3 Bomby nad městem

Bomby nad městem. In *Východní Čechy, Pardubice, 1961, s. 374–380.*

Článek je věnovaný válečným událostem, které postihly město Pardubice, zpracovaný na základě vzpomínek pamětníků na tři letecké nálety v druhé polovině roku 1944. Pardubice byly největší průmyslové centrum východních Čech, významné středisko průmyslu, centrum výcviku nových německých leteckých kádrů. Obyvatelé si už zvykli na kvílivý tón ohlašující útok. Nesnažili se už většinou ukryt, pokud je k tomu bezpečnostní složky nenutily. První útok byl natolik katastrofický, že přes 300 obyvatel se nemělo kam vrátit. Jako nouzové ubytování byly využity školy v Pardubicích a Sezemicích, neboť byly prázdniny. Druhý nálet byl katastrofičtější, o život přišlo okolo 188 lidí. Smutnější bylo na tom to, že část obyvatelstva, která přišla o život, byla schovaná v krytech pod zasaženými domy. Zasaženo bylo i staré pardubické nádraží, u něhož se zřítila střední část budovy se vstupní halou. Třetí nálet byl asi nejlépe provedený, neboť pumy našly svůj cíl a zahynulo pouze 6 osob. Pardubice se z těchto náletů velmi pomalu vzpamatovávaly.

Velké množství mrtvých, zraněných a těch, kteří se neměli kam vrátit – to byly Pardubice v druhé polovině roku 1944.

4.2.4 Letadlo, které bombardovalo Pardubice

Letadlo, které bombardovalo Pardubice. In *ZKPP, Pardubice, 1983, č. 7-8 s. 176–178.*

„Letadlo, jež se za války zúčastnilo akce proti cíli v Čechách, je Consolidated B 24 Liberator od 15. letecké armády USA, výr. č. 42 - 52479, zařazený u 464. bombardovací skupiny v 776. peruti. Jeho pilotem byl 2. poručík John H. James. Tento stroj byl včleněn ve svazu 110 Liberátorů, které provedly krátce po poledni 24. srpna 1944 nálet na pardubickou rafinerii.“ Po útoku bylo letadlo sestřeleno u Jindřichova Hradce a z desetičlenné posádky přežil jen jeden. Radiooperátor John D'Amore až po letech daroval v opisech některé své dokumenty. Obsah dokumentů doplňuje již známé skutečnosti z pramenů a dokumentů.

Můžeme se zde seznámit se jménem pilota, který útočil na cíle v Čechách a radiooperátora, jehož životní osudy lze dále sledovat v dokumentech.

4.2.5 Pardubický 24. srpen 1944 – Spojenecký nálet na Pardubice

Pardubický 24. srpen 1944. In *Sborník prací východočeských archivů, Zámorsk, 1975, č. 3., s. 141–192.*

„Věnoval jsem tento příspěvek letecké válce, která velmi intenzivně zasahovala i hluboké zázemí bojujících stran a postihla v nemalé míře také civilní obyvatelstvo. Až dosud byla náletům na území naší vlasti věnována v odborné literatuře jen velmi malá pozornost. Útokům na Pardubice jsem se věnoval v menší studii. Protože uspořádáním archivních fondů a jejich zpřístupnění se objevily nové prameny, přistoupil jsem k podrobnějšímu zpracování historie této akce. Zaměřil jsem se ovšem pouze na největší nálet, provedený 24. srpna 1944.“

Letecký útok byl proveden čtyřmi vlnami v době mezi 12,00 – 12,30. Byly použity typy bombardérů Liberator, Fortress a Flying. Během útoku spojenci přišli o 13 letadel. Letadla shazovala bomby z výšky 20 000 – 25 000 stop vysoko. Jednotlivé vlny hlásily nedostatek viditelnost pro spoustu kouře ze zasažené rafinerie. Bohužel byly zasaženy i přilehlé části města a sousední obce. Výhodou byla pro spojence při náletu na rafinerii blízkost letiště, které se tím pádem stalo dalším hlavním cílem. Pardubické letiště sloužilo tehdy jako výcvikové středisko a nebylo dobře zabezpečeno. Díky náletům vznikly tři velké požáry - rafinerie, letiště a cukrovaru. Nálety si vyžádaly 213 lidských životů. Letecký útok na Pardubice byl jednou z mnoha vojenských akcí, které měly svůj důvod a význam, i když víme, kolik lidských životů to stálo a kolik lidské práce při něm bylo zničeno.

Přínosem pro nás může být skutečnost, že autor po objevení nového materiálu neváhal věnovat se znovu již zpracovanému tématu.

4.2.6 Letecké nálety na Pardubice v roce 1944

Letecké nálety na Pardubice v roce 1944. In *Východočeský sborník historický, Pardubice, 1991, č. 1, s. 187–195.*

Druhá světová válka byla nejhroznější v historii. Stála několik desítek milionů lidských životů. Byly proti sobě postaveny nejvyspělejší státy. Během roku probíhala spojenecká ofenzíva proti Německu a české země se dostaly do území doletu z jižní Itálie. Jak již víme, nálety byly tři. Při prvním náletu, kdy byly nešťastně zasaženy části Pardubic – Vinice, roh Jindřišské a Karlovy ulice a louky podél řeky Labe, bylo zničeno mnoho domů, ale také zmařeno 43 životů. Po tomto neúspěchu britského letectva byl další nálet svěřen

americkému letectvu. To odstartovalo z jihoitalské základny a útok tentokrát provedli za bílého dne. Byla zasažena rafinerie, na její hašení se sjeli všichni příslušníci požárních jednotek z blízkého okolí. „Jestliže rafinerie byla těžce poškozena a výroba zastavena, letiště stačil německý útvar po nedlouhé době uvést znovu do provozu. Při náletu bylo těžce zasaženo staré nádraží, vyhořel cukrovar.“ Poslední prosincový nálet dovršil zkázu pardubické rafinerie, která započala v srpnovém útoku. Podnik byl prakticky do konce války vyřazen z provozu. Tento den byl zajímavý i tím, že byly provedeny první hloubkové útoky amerických stíhačů na pozemní cíle.

Zkáza, zkáza, to byl výsledek bombardování od dubna do prosince 1944, spojeneckému letectvu se podařilo zničit pardubickou rafinerii, která sloužila Němcům. Úkol byl splněn nehledě na lidské ztráty.

4.2.7 Prosincový nálet na Pardubice

Prosincový nálet na Pardubice. In *Sborník prací východočeských archivů, Pardubice, 1990, r. 7, s. 155–166.*

„Tento příspěvek je zpracován na podkladě pramenů československých archivů a hlášení uložených v historickém archivu amerického letectva. Pokusil jsem se v něm rekonstruovat americký nálet na pardubickou rafinerii minerálních olejů 28. prosince 1944.“ Cílem útoku se staly železniční komunikace a průmysl pohonných hmot v Itálii, jižním Německu, Rakousku a Čechách – rafinerie v Kolíně, Kralupech nad Vltavou a v Pardubicích. Již dvakrát provedené nálety na rafinerii firmy David Fanto a spol. měly velké následky, ale podnik se měl opět na zkoušku rozjet, čemuž chtěli spojenci zabránit. „Rafinerie byla zasažena velmi přesně. Seznam škod z 3. dubna 1945 uvádí celkem 34 zařízení a objekty zničené nebo různým stupněm poškozené. K destrukcím došlo i na řadě zařízení opravených po srpnovém náletu.“ Útok byl proveden ve dvou vlnách, kdy obě letadla svrhla bomby na továrnu. Letci podali hlášení po návratu domů. Tehdy se vrátila všechna letadla, která toho dne útočila na Pardubice. Po shoení bomb vznikl požár, který posléze bránil v následném zhodnocení úspěchu útoku. Tento útok byl proveden s poloviční silou, ale velmi přesně. Ztráty na lidských životech byly nepatrné.

Poslední prosincový útok již neměl tolik lidských obětí, zaměřil se opět na rafinerii. Otázkou je, zda bylo ještě co bombardovat.

4.2.8 Nálety na Pardubice 1944 – Letecké nálety na Pardubice za druhé světové války *Nálety na Pardubice 1944: Letecké nálety na Pardubice za druhé světové války. Pardubice, 1984.*

Spojenecké bombardování českomoravského prostoru mělo jediný cíl, zničit centra pohonných hmot. „Pardubice bohužel v této souvislosti získaly smutný primát.“ První nálet 22. července 1944 provedlo královské britské letectvo svazem 49 Wellingtonů a 15 Liberatorů a 5 Halifaxů. Druhý 24. srpna 1944 a třetí 28. prosince 1944 provedly dva svazy amerického letectva, které startovaly ze základen v Itálii. Neúspěch prvního útoku byl sice použit k negativní propagandě, ale další dva útoky dopadly úspěšně, dosti poškodily jak rafinerii, tak i letiště.

„Nálety na Pardubice byly vojenskými operacemi a v plné šíři ukázaly hrůzy tehdejší války v hlubokém zázemí, kam bylo letectvo schopno svými akcemi zasahovat. Tyto již dnes historické události jsou však stále výstrahou, zvláště v současné situaci, kdy lidstvo disponuje zbraněmi mnohem ničivějšími a účinnějšími. Každý člověk by měl proto vyvinout maximální úsilí v boji proti jakékoli válce a působit k tomu, aby pojem válka z našeho slovníku vymizel a zůstal jenom ohlas historie.“

V textu jsou uvedeny podrobnosti k dalším náletům roku 1944, typy letounů a také varování před podobným válečným neštěstím.

4.3 Dějiny Pardubic

4.3.1 Pardubice mých klukovských let (Mé rodiště v letech 1926-1939)

SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 37, kart. 2, rk 22, Pardubice mých klukovských let: Mé rodiště v letech 1926 – 1939. 1985.

Tento rukopis patří ke vzpomínkové tvorbě, ale přesto je zde uvedeno mnoho informací a nezapomenutelných zážitků, které autor prožil. Např. vzpomínka na fotbalové utkání, které hrálo domácí mužstvo AFK Pardubice proti Českým Budějovicím, při kterém napadl rozbouřený dav domácích fanoušků rozhodčího a roztrhali mu šaty. Sám autor přiznává, že vlastnil kousek z jeho rozervaného saka. Je až neuvěřitelné, jakou paměť měl autor. Vzpomněl si na jména cvičitelů v Sokolu Pardubice, nebo jména vítězů motocyklových závodů Zlatá přilba Československa. Vzpomíná i na učitele na obecné škole, kdo a kdy ho vyučoval, jak se s nimi musel rozloučit, když se stěhovali. Dokonce se po letech vrátil zpět do téže třídy při schůzkách SRPŠ svého syna Vlastimila. Dále např. vzpomínal na městskou hromadnou dopravu, neboť před druhou světovou válkou v Pardubicích nebyla, lidem zde sloužili taxikáři, ale jen těm, kteří si to mohli dopřát.

Vzpomínky na roky 1926 – 1939, to je především sport, který Zdeněk Bičík miloval – fotbal, motocyklové závody.

4.3.2 Smolné knihy pardubické

Smolné knihy pardubické. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 26–33.

Nejvíce smolných knih se dochovalo v Pardubicích. „Dvě a zlomek byly uloženy v bývalém pernstýnském archivu v pardubickém muzeu a třetí s dalším zlomkem v Národním muzeu v Praze.“ Smolné knihy jsou vzácnou písemností, která vznikla na základě popisování písařů, kteří se účastnili výslechů obviněných osob. Pardubické smolné knihy obsahují zápisy, které jdou za sebou v rozmezí let 1538 – 1626. Nejstarší smolná kniha je z let 1538 – 1560. Tento skvělý pramen může přispět k poznání soudnictví na panství pardubickém a jazyk by mohl být zdrojem pro filology.

Kdo chce studovat počátky a rozvoj soudnictví, jistě mu tento historický pramen – smolné knihy – pomůže.

4.3.3 Velkostatek Pardubice a jeho archiv

Velkostatek Pardubice a jeho archiv. In *Sborník prací východočeských archivů, Zámorsk,* 1970, č. 1, s. 147–161.

Archiv velkostatku Pardubice stále patří k nejvýznamnějším fondům Státního archivu v Zámrsku. V roce 1862 v něm listoval i František Palacký, který přijel do Pardubic 23. května.

Počátky rodinného pernštejnského archivu lze datovat již od roku 1560, kdy pardubické panství získala královská česká komora. K panství patřily například tyto obce: Sezemice, Koloděje, Vysoké Chvojno, Býšť, Holice, Ostřetín, Roveň, Dašice, Moravany, Drozdice, Tuněchody, Ostřešany, Jesenčany. Srnojedy, Přelouč, Kojice, Břehy, Žáravice, Přelovice, Lomenice, Bohdaneč, Opatovice, Rosice a další.

Ohlas pernštejnské výstavby Pardubic byl značný. Vzniklo přísloví: „Třpytí se jako Pardubice“. Nejvýnosnějším zdrojem příjmů bylo rybníkářství. Hlavním druhem ryb byli kapři a štiky, vyváželi se do Prahy, Kolína, Kutné Hory, Litomyšle a Vysokého Mýta. Významnou událostí bylo roku 1579 založení hřebčína v Kladrubech. V roce 1624 splýnul tento pernštejnský archiv s rodinným archivem lobkovickým. Po třicetileté válce trvalo dlouhou dobu, než se zemědělství, obchod a řemesla dostaly z úpadku. Po roce 1660 začaly pracovat pivovary a papírna. Císař Leopold I. při útěku před morem podepsal v Pardubicích první robotní patent (28. června 1680). V 18. století se město stalo významnou vojenskou pevností. Počet obyvatel při sčítání roku 1840 byl 58 175.

V 19. století se rozvíjel dopravní ruch. Stavěly se silnice, železnice (roku 1845), zemské valy byly kultivovány počtem 16 000 sazenic vinné révy. Na Kunětické hoře bylo vysázeno 3 700 stromů – třešně, ořechy. Vlastní správu celého panství řídil hejtman. V roce 1855 zastavil stát Pardubice na umoření dluhu Privátní rakouské národní bance. Panství bylo následně postupně rozprodáno. Konec rakousko-uherské monarchie znamenal i zánik velkostatku. Pernštejnský zámek a hrad Kunětickou horu koupil v letech 1920 – 1921 Muzejní spolek v Pardubicích. Archivní fond postihly během vývoje také škody a ztráty. K velkému zásahu do spisové části došlo v roce 1845, kdy byla provedena první skartace. Dalším zásahem bylo v 19. století předání Gruntovní knihy Okresnímu soudu v Pardubicích. V roce 1961 byly tyto předány se sbírkou pozemkových knih do Státního archivu v Zámrsku. Velkou zásluhu na záchraně archivu velkostatku měl Muzejní spolek v Pardubicích.

Rozvoj Pardubic a okolí je zde velmi dobře doložen, můžeme tu pozorovat postupný rozmach průmyslu, zemědělství, rybníkářství, zvyšování počtu obyvatel.

4.3.4 Pardubice od A do Z

Pardubice od A do Z. 2. vydání. Pardubice, 1990.

V úvodu, v kapitole „*Dějiny města v kostce*“ se autor zabývá nejstarším osídlením Pardubicka, došlo k němu až v mladší době kamenné – 2 500 l. př. n. l. Doba se dělí podle typu keramiky - lid keramiky šňůrové a předunětické, obyvatelstvo doby unětické (1 400 l. př. n. l.). Postupně bylo Pardubicko ve 12. st. př. n. l. osazováno lidem popelčinových polí, posilněno později lidem kultury slezsko – platěnické, který používal již železo. Keltské osídlení se našeho kraje dotklo jen okrajově. Na přelomu 5. – 6. st. n. l. obsazovaly postupně půdu slovanské kmeny. Ve 13. st. žilo již více obyvatel na soutoku Labe a Chrudimky. V roce 1295 se v listině papeže Bonifáce VIII. připomínalo Pardubicko jako sídlo cyriackého kláštera s kostelem sv. Bartoloměje. První historickou osobností byl majitel pardubické tvrze z roku 1318 – Půta z Pardubicka. Roku 1340 získal Pardubice po otci Arnošt z Pardubic, později pražský arcibiskup. Po pánech z Pardubic byl významným držitelem města Viktorin z Kunštátu a Poděbrad – otec krále Jiřího z Poděbrad, dalšími majiteli byli – husitský hejtman Jan Hlaváč z Ronova, Diviš Bořek z Miletínka se svými potomky.

Roku 1491 koupil panství zámožný feudál Vilém z Pernštejna. Bylo to významné období 1491 – 1560. Město získalo mohutné opevnění, z bývalé tvrze Arnoštova hradu byl vystavěn rozsáhlý goticko – renesanční zámek. Město získalo řadu privilegií – vedení městských knih, pečetění červeným voskem, konání výročních trhů, vybírání cla, obchodní a řemeslnické podnikání. Od roku 1560 spravovala panství Královská česká komora. Třicetiletá válka postihla město těžce, za války bylo významnou pevností, nebylo nikdy dobyto. Po roku 1651 mělo město jen 1 000 obyvatel.

K dalšímu velkému rozvoji došlo až v letech 1819 – 1838. Byly vybudovány nové silnice, 20. srpna 1845 přijel do Pardubic první vlak, v té době měly Pardubice 4 017 obyvatel. Dále se rozvíjela železnice do Liberce, Havlíčkova Brodu. Vznikaly první průmyslové podniky – továrny mlýnských zařízení Hübner a Opitz (1866), lihovar (1867), cukrovar (1869), pivovar (1871), Prokopova továrna (1872) rafinerie David Fanta (1889). Rozvíjel se také společenský život podporovaný různými spolky, v roce 1848 vyšel první časopis „Hlasatel svobody a lidu práva“, od roku 1880 noviny „Pernštýn“. Dlouho se vyvíjela tradice parforsních honů, dostihů, sokolského života, cyklistiky, tenisu, kopané, od roku 1910 se město stalo centrem sportovního letectví – ing. Jan Kašpar. Na počátku 1. světové války mělo město 20 000 obyvatel. Mezi světovými válkami vznikal chemický průmysl – Explosia Semtín, rozšířil se lehký průmysl – Telegrafia. Za 2. světové války bylo v roce 1944

bombardováno letiště a rafinerie. Jednotky 38. a 60. armády ze svazku 4. ukrajinského frontu, velitelem byl maršál A. I. Jeremenko, osvobodily v roce 1945 Pardubice. Po válce byla zahájena výstavba sídliště Dukla, vznikl stadion Rudá hvězda, Zimní stadion, sídliště Polabiny, Višňovka, Drážka, Dubina, nové podniky – Cheming, Průmstav, Pozemní stavby, Plynostav. Vznikaly také knihovny, muzeum, archiv ... Ke sportům přibýly významné tenisové přebory, Zlatá přilba Československa, hokejová liga. Další kapitolou je „*Historický kalendář*“ – nejdůležitější data z dějin města.

Autor zde představuje historii Pardubic - od nejstaršího osídlení v roce 2 500 př. n. l. až po 20. století. To je velký přehled vývoje Pardubicka – významné události, osobnosti, stavby, spolky, sportovní soutěže.

4.3.5 Z neznámé historie motocyklové výroby

Z neznámé historie motocyklové výroby. In *ZKPP, Pardubice, 1981, č. 6, s. 126-129.*

Okolo roku 1925 započala výroba motocyklů v dílně Josefa Matyáše v tzv. „Familií“, pokřtěných „Grizzly“. Doslova od píky začala dílna fungovat. Mimo výrobu měla širokou škálu služeb. Motocykly byly úspěšné a účastnily se silničních závodů, dokonce i „Zlaté přilby Československa“. Narůstající konkurence firmu postupně zničila.

Tato jedinečná zmínka o historii motocyklové výroby v Pardubicích potěší snad každého milovníka těchto nádherných strojů.

4.3.6 Městské vlastivědné muzeum v Pardubicích

Městské vlastivědné muzeum v Pardubicích. In *Pardubicko, Pardubice, 1949, s. 34–39.*

Muzeum se nachází v perněstejském zámku. „Zámek tvoří jakýsi přechod mezi středověkou pevností a renesančním zámkem. Pardubické muzeum patří mezi jedno z nejstarších založených muzeí. Roku 1880 byl založen Muzejní spolek, který začal pomalu hromadit sbírky nejrůznějších charakterů a druhů. Prostory pro ukládání se po čase měnily a začaly být nedostačující pro neustále se zvětšující sbírky. Velkým úspěchem se stalo získání celého zámku z vlastnictví Richarda Drasche – Wartinberka. První pracovníci byli jen dobrovolníci, odborníci nebo laici, ale přesto muzeu obětovali většinu svého volného času.

Autor zde uvádí důležitá fakta o založení a činnosti Muzejního spolku.

4.3.7 Pardubický kaleidoskop

SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 35, kart. 2, rk 19, Pardubický kaleidoskop 1960.

Pardubický kaleidoskop obsahuje pět rozsáhlých oddílů a ty se dělí ještě na krátké články.

Z dávných časů - autor se vrací do dávné minulosti, až do 12. stol., popisuje příběh pana Ješka z Pardubic, soud penězokazci, nezapomněl na pardubickou šibenici, čarodějnice a tajemnou zámeckou truhlu.

Město sportu - opět nejdříve trochu do historie – historie pardubické cyklistiky, počátky českého parašutismu, motorismu, povídání okolo vzniku Velké pardubické.

Život kulturní a společenský - články se věnují zábavě našich předků, prvnímu pardubickému knihtiskaři, sběratelství, pardubickým lékařům a cizincům ve městě.

V polabské přírodě - z počátku se dovídáme zprávy o historii pardubického rybníkářství, o chovu bažantů, výskytu vlků na Pardubicku, kapitolu uzavírá příběh obrovského sumce.

Nová doba našich Pardubic - autor se prochází ulicemi města, popisuje 1. máj 1890, počátky pardubické elektrárny, nádraží, první jízdy trolejbusů a také první bomby nad městem za 2. světové války.

V kaleidoskopu autor shrnuje, co již bylo napsáno o Pardubicích, některému tématu se věnuje podrobněji, obdivuje noviny moderní techniky.

4.3.8 Kunětická hora

Kunětická hora. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949.

Majitelé Kunětické hory se po staletí měnili, ať už to byl opatovický klášter, Diviš Boček z Miletína, který jako první nechal na hoře vystavět hrad nebo Vilém z Pernštejna, který hrad opevnil a vyzdobil. Ne vždy ale hrad měl tak ohleduplné vlastníky, např. Richard Drasche z Wartinberga těžil tolik ve skále, že se část budovy roku 1884 zřítla. Proti němu povstal Muzejní spolek a roku 1920 Kunětickou horu odkoupil za 86 000 Kčs. Následně byly započaty restaurátorské práce, opraveny hradby, brány i palác s věží, kaple a také založeny Švehlovy sady. Tato práce pomohla zachránit jednu stavitelskou památku naší historie.

Data a údaje tohoto článku nám přibližují ne vždy příznivou historii hradu, ale také nám popisují lidskou snahu a pílí zachránit památku pro budoucí generace.

4.3.9 Lepějovice

Lepějovice. Pardubice, 2000.

Obec Lepějovice mohla zaniknout z různých důvodů, které nám nejsou zcela jasné. První historická zmínka o Lepějovicích je v listině českého krále Vladislava II. z 20. ledna 1167, dále z roku 1350 - zpráva související s kostelem sv. Michala v Lepějovicích nebo roku 1358 - spor mezi litomyšlským biskupem a tamní kapitulou. Z 15. století existovala tvrz, která sloužila jako sídlo svým pánům. Pozdější zmínky ze 16. století uvádí, že tvrz již nebyla obydlena a začala chátrat. Kostel sv. Michala byl během třicetileté války zničen, ale pak opraven. Začal opět sloužit ke svatbám a pohřbům. I když máme archivní doklady, které prokazují existenci obce Lepějovice, nemůžeme se z nich dozvědět, kde se obec přesně nacházela a kdy a za jakých okolností zanikla. „Archivní doklady od poloviny 17. století až do počátku 18. století prokazují, že Lepějovice jako vesnice nebyly zničeny v třicetileté válce.“ Můžeme se domnívat, že jedna část vesnice zanikla a druhá část se udržela až do první poloviny 18. století. „Zůstal jen kostel, hájovna u kostela a snad domek hrobníka. Dnes zaniklou obec připomíná jen její název, kostel s hřbitovem a tržiště.“

Zmínka o vesničce Lepějovice může sloužit badatelům, aby se snažili dohledat další dokumenty a doložili, kde se obec přesně nacházela.

4.3.10 Pardubice, město sportu

Pardubice město sportu. Pardubice, 1960.

Historie pardubického sportu sahá do dávné minulosti. První zmínky se objevily ve čtyřicátých letech 19. století, kdy byla ustanovena honební společnost, která vedla k založení dostihového závodiště u Popkovic. Pardubice se postupem času staly centry několika sportů – cyklistiky, tenisu, fotbalu a dalších. Mnoho z pěstovaných sportů Pardubice proslavily ve světě, ať už to byla Velká pardubická steeplechase, Zlatá přilba nebo pardubická aviatika. Pardubický sport přežil světové války bez úhony a rozšiřoval se.

Brožurka nám připomíná sporty, které začaly být provozovány v polovině 19. století a jenž se provozují dodnes. Některé mají mezinárodní význam – Velká pardubická steeple – chase, Zlatá přilba.

4.3.11 Pardubický rodák ing. Jan Kašpar, první český letec (1883 – 1983)

v dokumentech

Pardubický rodák ing. Jan Kašpar první český letec (1883-1983) v dokumentech. Pardubice, 1983.

Vzpomínka na ing. Jana Kašpara nám připomněla stoleté výročí jeho narození. Tento významný konstruktér a aviatik proslavil Pardubice na poli české aviatiky. Byl to člověk skromný, neboť se nechlubil ničím, co ještě neměl dokončené. O jeho úspěších a nezdarech často informovali spolupracovníci nebo bývalí kolegové. Jeho život byl tolikrát popsán, že bychom nenašli žádná skrytá tajemství.

Tato brožura nám má nejen připomenout nejvýznamnější data v životě Ing. Jana Kašpara, ale také nám ukazuje první články o této významné osobnosti.

4.3.12 Knihy smolné

Knihy smolné. Hradec Králové, 1969.

Tyto knihy patří mezi archivní prameny, které vypovídají o středověkém hrdelním soudnictví. Zachycují dobrovolné nebo vynucené výpovědi osob podezřelých z hrdelního zločinu. Jsou zde zachyceny mravy a jejich úpadek. Jejich sepisováním se nejen tvořila evidence, ale sloužily také jako odstrašující příklad.

Knihy smolné nám ukazují případy práva útrpného, jak bylo vykonáváno. Dle mého názoru jsou jedním z nejzajímavějších pramenů o středověkém soudnictví.

4.3.13 Z počátku pardubické cyklistiky (1885 – 1914)

Z počátku pardubické cyklistiky (1885-1914). In Východočeský sborník historický, Pardubice, 1992, č. 2, s. 191-204.

První kolo a to dřevěné bylo postaveno zámečnickem Vilémem Vorbachem. Průkopníkem byl Václav Hromádka, který se roku 1880 pokoušel jezdit na vysokém kole. V roce 1855 vznikla organizovaná cyklistika, ale až v roce 1885 byly pořádány první silniční závody. Dále se rozvíjela i dálková turistická cyklistika.

Poutavě sepsaná historie pardubické cyklistiky nám nejen připomíná průkopníka Václava Hromádka, ale také poukazuje na tradici silničních závodů, která přetrvává dodnes.

4.3.14 Českoslovenští letci z Pardubicka ve druhé světové válce (1939 - 1945)

Českoslovenští letci z Pardubicka ve druhé světové válce 1939-1945. Pardubice, 1992.

Autorem publikace je Zdeněk Bičík a Jan Němeček. V roce 1992 pomohlo publikaci na svět Východočeské muzeum Pardubice, Muzejní spolek v Pardubicích a Historický klub – pobočka Pardubice. Vydání se však Zdeněk Bičík nedočkal.

Cesta českých letců po 15. březnu 1939 byla často strastiplná. Vedla nejdříve do Polska, kam přešlo přibližně 660 letců. Většina pro nezájem polské strany podepsala závazek ve francouzské cizinecké legii – 470 letců. Po porážce polské armády část letců putovala přes Rumunsko, SSSR, Francii do Velké Británie. Z Francie další část letců odjela do Afriky. Nalétali 3 300 operačních hodin, sestřelili 158 nepřátelských letounů a shodili 8 500 kg pum.

Do 15. srpna 1940 se ve Velké Británii sešlo 906 letců, kteří byli zařazováni do vznikajících čs. perutí RAF. 12. července 1940 vznikla první 310. čs. stíhací peruč, 2. srpna 311. čs. bombardovací peruč, dne 5. září 312. čs. stíhací a 10. května 1941 313. čs. stíhací peruč ve svazku Royal Air Force. Českoslovenští příslušníci královského letectva provedli 47 060 letů při 100 596 operačních hodinách, bylo sestřeleno 313 nepřátelských letadel, poškozeno 126 letounů. Bombardovací letadla svrhla 1 226 875 kg pum na 61 cílů v Německu a okupovaných zemích. V únoru 1944 opustilo Velkou Británii 26 pilotů a založili 1. čs. stíhací pluk v SSSR. Pravděpodobně padlo za 2. světové války 521 letců. Někteří zahynuli v troskách hořících letadel, při leteckých katastrofách, na nacistických popravištích, v hlubinách moří. Publikace dále obsahuje životopisy 30 letců, kteří měli vztah k pardubickému okresu.

Autoři se snažili zmapovat cestu českých letců, ti museli často měnit působiště. Nalétali velké množství operačních hodin, mnoho jich také přišlo o život.

4.3.15 Z počátků pardubických biografů

Z počátků pardubických biografů. In Pardubický kraj, Pardubice, 1957, č. 1, s. 73–74.

Prvním pardubickým kinematografem byl populární Viktor Ponrepo z Prahy. První promítání proběhlo roku 1903 a poté do Pardubic pravidelně zajížděl. Mimo něho sem zajížděli majitelé kočovných biografů, např. – bratři Šírové nebo bratři Ezrové. Roku 1912 se přistěhoval Otto Damzer, který zařídil biograf Imperiál. Bohužel následujícího roku zemřel. Jeho konkurentem byl Otto Danzer, který začínal jako amatér, později se z něho stal

podnikatel. První představení měl roku 1905 ještě s domácí vyroběným přístrojem. Pak si pořídil promítací aparaturu od firmy Ernemann. Během první světové války vyšlo nařízení o zákazu kočovných biografů, a tak začal provozovat představení pod koncesí města. V roce 1913 byl otevřen městský biograf.

V této krátké kapitole jsme seznamováni s počátkem městského biografu, se jmény průkopníků, ale můžeme zde najít kdy přesně se v Pardubicích objevil první biograf.

4.3.16 Pardubice v dokumentech (60 dokumentů z historie města)

SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 36, kart. 2, rk 20, Pardubice v dokumentech: 60 dokumentů z historie města 1969.

Knihy se dělí na tři rozsáhlé kapitoly. Autor začíná rokem 1340, dost podrobně se věnuje panování Pernštejnů, uvádí různé soudy a rozsudky, zaznamenává důležité události – příjezd prvního vlaku do města, postupně se dostává k zakládání politických stran, třetí kapitola končí rokem 1945.

Z pěti století (1340 – 1834) - kapitola nás seznamuje s poslední vůlí Arnošta z Pardubic ze Staré, pamětním zápisem o ničujícím požáru města, ukazuje ceník ryb z pozdního výlohu pardubických halťů, zápis o ochraně archivu panství pardubického.

Počátky moderních Pardubic (1845 – 1918) - v roce 1845 přijel do města první vlak, spojil města Olomouc – Praha, v roce 1874 se konal první ročník Velké Pardubické, v roce 1883 byl odhalen pomník bratrancům Veverkovým. V roce 1902 urgoval M. Aleš svůj honorář za obraz „Ješek z Pardubic před Milánem“, v roce 1905 – vyzývala sociální demokracie a odbory ke stávce. V roce 1918 se objevila vyhláška o stanném právu v Pardubicích.

Pardubice v Československé republice (1918 – 1945) - obsahem poslední kapitoly je např. hlášení o zabrání redakce „Východočeského obzoru“ z roku 1921, hlášení o průběhu generální prosincové stávky, protokol o příčinách požáru městského divadla v roce 1931. V roce 1942 se objevila hlášení pardubického gestapa o smrti velitele skupiny Silver A Alfreda Bartoše, v roce 1945 zpráva kanceláře TASS o osvobození Pardubic sovětskou armádou a první vysílání městského rozhlasu po okupaci.

Zajímavě zpracovaný náhled do historie Pardubicka z pohledu časového členění listin.

5. Kontext s vývojem politickým a vývojem oboru

V roce 1949 je zavedeno nové krajské zřízení a také jsou zřízeny nové krajské archivy. Další významnou změnou v našem archivnictví znamenal rok 1954, když bylo vydáno vládní nařízení o archivnictví ze dne 7. května 1954 tj. vyhláška č. 29/1954 Sb.⁸⁴ Zároveň byl vytvořen Jednotný státní archivní fond. JSAF byl soubor písemností a dokumentů archivní povahy, které vznikly z činnosti státních orgánů, jejich ústavů a zařízení, socialistických právnických osob, zejména národních podniků, které spravovaly národní majetek, jakož i jejich právních předchůdců.

Archivnictví sloužilo podle vyhlášky č. 29/1954 Sb. k politickým, vědeckým, kulturně osvětovým a hospodářským potřebám československého lidu. Archivnictví pak mohlo plnit úkoly a být jednotně organizováno.

Podstatně se rozšířil okruh státem spravovaných institucí, úřadů a všech podniků, které své dokumenty povinně odváděly po skartaci do státních archivů. Nad všemi archivy ve státě byl zaveden metodický dozor. Byla zřízena Archivní správa MV při ministerstvu vnitra a při krajských správách MV vznikla archivní oddělení, která byla však zrušena v roce 1965. Jejich kompetence pak převzaly státní archivy. Jako poradní orgán pro MV a pověřenectvo vnitra byla ustanovena vědecká rada.

Díky vyhlášce došlo k dalšímu soustředování archivů. Ke Státnímu ústřednímu archivu se přiřčenil Archiv země české a posléze v roce 1956 i Ústřední zemědělsko-lesnický archiv. Do archivní sítě byl zapojen také Báňský archiv v Kutné Hoře. Vzniklo mnoho nových archivů např. Ústřední archiv Československé akademie věd. V roce 1956 se také spojily oblastní zemědělsko-lesnické archivy se státními archivy. Státní archivy přibraly ke svým kompetencím také péči o dokumenty vyšších církevních institucí.

Počátkem padesátých let se začínaly budovat okresní archivy, jejichž základem byly městské archivy a fondy místní povahy. Fondy okresní povahy byly přijaty okresními archivy pod svá křídla až koncem padesátých let. Týkalo se to hlavně materiálu okresních úřadů a soudů a nově zřízených ONV.⁸⁵

Podnikové archivy se rozmáhaly po roce 1956, kdy MV vydalo vyhlášku o podnikových archivech. Podniky podle ní musely zřídit své vlastní archivy nebo se dohodnout

---

⁸⁴ Vládní nařízení o archivnictví č. 29/1954 Sb., ze 7. května 1954.

⁸⁵ ŠAMBERGER, Zdeněk. Studie k dějinám československého archivnictví. Praha, 2005. ISBN 80-86712-23-0

s jinými podniky a vytvořit sdružené podnikové archivy. Síť státních archivů se upravila podle nové územní reorganizace.

Vznik Okresního archivu Pardubice nenarušil provoz Městského archivu Pardubice, neboť Pardubice byly krajským městem. Městský archiv Pardubice zůstal samostatným útvarem do 1. ledna 1961, kdy byl přičleněn k okresnímu archivu. Po vzniku okresního archivu Zdeněk Bičík nadále pracoval v archivu městském, přednášel o historii Pardubic a publikoval své práce. Během souběžného působení okresního a městského archivu mu vychází práce např. ve spolupráci s dr. Josefem Petrtylem nebo s Vlastimilem Vokolkem. Pozdější sloučení archivů znamenalo zánik městského archivu. Bičík svůj odchod uzavřel vydáním Přehledu fondů a sbírek Městského archivu v Pardubicích. Posléze nastoupil do Okresního archivu v Pardubicích.

Další směr vývoje československého archivnictví byl dán federalizací státu v roce 1968. Byly vydány nové právní akty. Hlavním byl Zákon České národní rady o archivnictví ze 17. října 1974,⁸⁶ po něm následovala série prováděcích vyhlášek a směrnic, např. o evidenci a ochraně archiválií,⁸⁷ o podnikových archivech,⁸⁸ o archivech zvláštního významu,⁸⁹ o státních archivech,⁹⁰ o archivech národních výborů⁹¹ a další.

Podle těchto zákonů byly všechny archiválie na území republiky součástí jednotného archivního fondu. Za národní kulturní památky mohou být uznány jen nejcennější z nich. V roce 1968 přešlo archivnictví do kompetence Ministerstva vnitra ČSR a Ministerstva vnitra SSR a jejich archivních správ.

Mezi nejdůležitější státní archivy patřil bezesporu Státní ústřední archiv v Praze. Základní archivní síť představovaly státní oblastní archivy v Plzni, Třeboni, Litoměřicích, Zámrsku, Praze, Brně a Opavě. Okresní archivy zůstaly ve všech okresech a nadále pečovaly o okresní fondy i fondy místní povahy. Další druh archivů, tedy podnikové, spravovaly archiválie 30 let, než je předaly státním archivům. Do archivní sítě byly také zahrnuty tzv. specializované archivy např. Archiv Kanceláře prezidenta ČR, Vojenský historický archiv. Do speciální kategorie archivů se počítaly např. archivy politických stran. Archiválie mohly být ale uloženy i v muzeích, knihovnách a jiných institucích.⁹²

---

⁸⁶ Zákon ČNR č. 97/1974 Sb., o archivnictví ze dne 17. října 1974.

⁸⁷ Směrnice MV ČSR č. 2/1975 Sb., o ochraně a kategorizaci archiválií.

⁸⁸ Vyhláška MV ČSR č. 118/1974 Sb., o podnikových archivech.

⁸⁹ Směrnice MV ČSR č. 3/1975 Sb., o archivech zvláštního významu.

⁹⁰ Směrnice MV ČSR č. 12/1975 Sb., o státních archivech.

⁹¹ Směrnice MV ČSR č. 13/1975 Sb., o archivech národních výborů.

⁹² ŠTOURAČOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Brno, 2002. ISBN 80-210-2216-7.

Po revoluci v roce 1989 nedošlo k výrazné změně v organizaci archivů. Pouze došlo ke změně názvů archivů. Byly zrušeny některé podnikové archivy a jejich materiál byl předán do oblastních archivů. Na nové poměry ve společnosti reagoval stát vydáním novely archivního zákona č. 343/1992.⁹³

---

⁹³ Zákon ČNR č. 343/1992 Sb., ze dne 29. dubna 1992, kterým se mění a doplňuje zákon ČNR č. 97/1974 Sb., o archivnictví.

6. Závěr

Úkol, který jsem si zpracováním této bakalářské práce stanovila, bylo vytvořit ucelený obraz života a tvorby Zdeňka Bičíka a poskytnout tak podnět k dalšímu a podrobnějšímu zpracování jeho života a čínorodé tvorby. Zvláště významný byl jeho přínos k rozvoji pardubického muzea a městského archivu. Nebylo však v mých silách zpracovat podrobně veškerou Bičíkovu tvorbu, neboť rozsah tvorby činí přes 760 titulů. To svědčí o bohaté dokumentační a badatelské tvorbě tohoto dosud ne plně oceněného historika, který svými pracemi zdokumentoval mnoho historických témat, která se vážou jak k pardubickému regionu tak k jiným regionům.

Osoba tohoto badatele a historika si zaslouží hlubší a podrobnější zdokumentování, což jsem svojí prací nemohla obsáhnout, ale je to výzva pro další navazující zkoumání života, ale hlavně činnosti tohoto člověka. Nejpodstatnější důvod, že život a činnost pana Bičíka není plně a odpovídajícím způsobem zdokumentována, je že období mezi úmrtím a mou prací je relativně krátká doba, což mě utvrzuje v názoru, že třicetiletá doba je nutná pro kompletaci a archivování odkazu tohoto archiváře, historika. Záměrem mé práce bylo zahájit bádání v archivech o tomto velice plodném historikovi a tím dát podnět ještě hlubšímu a dopodrobna více zmapovanému životu a publikační činnosti.

Většina mé práce vychází z deníků Zdeňka Bičíka, které si většinou pravidelně vedl. První z nich se datují rokem 1941, poslední zápisy končí v roce 1969. Lze z nich chronologicky sestavit životopis autora, rodinný původ, studia, počátky a průběh 2. světové války, povinnou vojenskou službu, vztah ke sportu a především životní lásku k historii. Bohužel však k tomuto tématu ještě není dostatečně zpracován materiál, ze kterého bych mohla vycházet. Dochovaly se četné rukopisy a rozměrné množství fotografií, jenž zaplnily celé 4 kartony.

Zdeněk Bičík vydal také velké množství článků, z nichž jsem získala přehled o rozvoji regionu, techniky, zemědělství, kultury, sportu, atd. Je pro mne téměř nepředstavitelné, jak se jeden autor mohl věnovat podrobně historii regionu od roku 2 500 př. n. l. až po současnost.

Rozsáhlejší historické studie se týkají především doby Pernštejnů a z novodobé historie jsem našla nejvíce materiálu k průběhu 2. světové války na území Čech.

Snažila jsem se vyhnout hodnocení Zdeňka Bičíka, které vyplývalo z jeho deníků. Byl pečlivý, snažil se vést pravidelné zápisy o událostech, které ho zaujaly a které prožil. Celý život zasvětil své badatelské práci a publikování své tvorby.

Ve své práci o Zdeňku Bičíkovi jsem zdůraznila jeho činnosti v archivech, kde prožil většinu svého života.

7. Seznam pramenů a literatury

Prameny:

1. Státní okresní archiv Pardubice (dále jen SOkA Pardubice), Bičík Zdeněk, I. Životopisný materiál.
2. SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, II. Korespondence.
3. SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, III. Vědecká, odborná a literární činnost.
4. SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, IV. Písemnosti týkající se rodinných příslušníků a cizích osob.
5. SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, V. Ilustrační materiál o původci fondu.
6. SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, VI. Fotografický materiál.

Literatura:

1. BIČÍK, Zdeněk. *Městský archiv v Pardubicích: Průvodce po archivu Pardubice*. Pardubice, 1956.
2. BIČÍK, Zdeněk. *Nálety na Pardubice 1944: Letecké nálety na Pardubice za druhé světové války*. Pardubice, 1984.
3. BIČÍK, Zdeněk. *Pardubice od A do Z*. 2. vydání. Pardubice, 1990.
4. BIČÍK, Zdeněk. *Lepějovice*. Pardubice, 2000.
5. BIČÍK, Zdeněk. *Pardubice město sportu*. Pardubice, 1960.
6. BIČÍK, Zdeněk. *Pardubický rodák ing. Jan Kašpar první český letec (1883-1983) v dokumentech*. Pardubice, 1983.
7. BIČÍK, Zdeněk. *Knihy smolné*. Hradec Králové, 1969.
8. BIČÍK, Zdeněk. *Českoslovenští letci z Pardubicka ve druhé světové válce 1939-1945*. Pardubice, 1992.
9. BIČÍK, Zdeněk. *Přehled fondů a sbírek Městského archivu v Pardubicích 1960*. Pardubice, 1960.
10. BIČÍK, Zdeněk. *Deset let Městského archivu v Pardubicích 1948 – 1958*. Pardubice, 1958.
11. BIČÍK, Zdeněk - VOKOLEK, Vlastimil. *Bibliografie kraje Pardubického*. Pardubice, 1959.

12. FRAJDLOVÁ, Emilie. *Okresní archiv v Pardubice 1955 – 1980*. SOkA Pardubice, 1986.
13. SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Pardubice, 1920.
14. ŠAMBERGER, Zdeněk. *Studie k dějinám československého archivnictví*. Praha, 2005. ISBN 80-86712-23-0
15. ŠTOURACOVÁ, Jiřina. *Úvod do archivnictví*. Brno, 2002. ISBN 80-210-2216-7.
16. VOLF, Miloslav. *Popis městských archivů v Čechách*. Praha, 1947.

Periodika:

1. BENEŠ, Ctirad. Vzpomínka na Zdeňka Bičíka, historika náletů na Pardubice, In *Pardubické noviny*. Pardubice, 1994, roč. 3, č. 195, s. 7.
2. BIČÍK, Zdeněk. Bomby nad městem. In *Východní Čechy*, Pardubice, 1961, s. 374–380.
3. BIČÍK, Zdeněk. K srpnovému náletu na Pardubice. In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice, 1985, č. 7-8, s. 164–166.
4. BIČÍK, Zdeněk. Kladrubská kronika o prvním náletu na Pardubice 22. 7. 1944. In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice, 1982, č. 11-12, s. 259–260.
5. BIČÍK, Zdeněk. Kunětická hora. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949.
6. BIČÍK, Zdeněk. Letadlo, které bombardovalo Pardubice. In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice, 1983, č. 7-8 s. 176–178.
7. BIČÍK, Zdeněk. Letecká havárie u Dobříče. In *Středočeský sborník historický*, Praha, 1980, č. 15, s. 77–78.
8. BIČÍK, Zdeněk. Letecká tragédie na Benešovsku před koncem druhé světové války. In *Středočeský sborník historický*, Praha, 1979, č. 14, s. 231–235.
9. BIČÍK, Zdeněk. Letecká válka na Teplicku. In *Zprávy a studie krajského muzea v Teplicích*, Teplice, 1980, č. 14, s. 93–96.
10. BIČÍK, Zdeněk. Letecké nálety na Pardubice v roce 1944. In *Východočeský sborník historický*, Pardubice, 1991, č. 1, s. 187–195.
11. BIČÍK, Zdeněk. Letecké útoky na mosteckou oblast 1944 – 1945. In *Věstník okresního archivu v Mostě 1977*, Most, 1977, s. 53–58.
12. BIČÍK, Zdeněk. Letecký boj u Jindřichova Hradce – 24. srpna 1944. In *Archivum trebonense: Sborník studií pracovníků archivu a jeho badatelů*, Třeboň, 1975, sv. 3, s. 83–85.
13. BIČÍK, Zdeněk. Letecký boj u Slaného dne 2. března 1945. In *Středočeský sborník historický*, Praha, 1977, č. 12, s. 69–71.

14. BIČÍK, Zdeněk. Letecký útok na Světlou nad Sázavou. In *Práce našich kronikářů*, Havlíčkův Brod, 1982, č. 13, s. 20–21.
15. BIČÍK, Zdeněk. Městské vlastivědné muzeum v Pardubicích. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 34–39.
16. BIČÍK, Zdeněk. Městský archiv v Pardubicích. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 39–47.
17. BIČÍK, Zdeněk. Nálet na Kolín 24. srpna 1944. In *Středočeský sborník historický*, Praha, 1972, č. 7, s. 159–161.
18. BIČÍK, Zdeněk. Pardubický 24. srpen 1944. In *Sborník prací východočeských archivů*, Zámorsk, 1975, č. 3., s. 141–192.
19. BIČÍK, Zdeněk. Prosincový nálet na Pardubice. In *Sborník prací východočeských archivů*, Pardubice, 1990, r. 7, s. 155–166.
20. BIČÍK, Zdeněk. Příspěvky k náletům na Mostecku. In *Věstník okresního archivu v Mostě 1978 – 1979*, Most, 1980, s. 78–80.
21. BIČÍK, Zdeněk. Smolné knihy pardubické. In *Pardubicko*, Pardubice, 1949, s. 26–33.
22. BIČÍK, Zdeněk. Velkostatek Pardubice a jeho archiv. In *Sborník prací východočeských archivů*, Zámorsk, 1970, č. 1, s. 147–161.
23. BIČÍK, Zdeněk. Z neznámé historie motocyklové výroby. In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice, 1981, č. 6, s. 126–129.
24. BIČÍK, Zdeněk. Z počátku pardubické cyklistiky (1885–1914). In *Východočeský sborník historický*, Pardubice, 1992, č. 2, s. 191–204.
25. BIČÍK, Zdeněk. Z počátků pardubických biografů. In *Pardubický kraj*, Pardubice, 1957, č. 1, s. 73–74.
26. LADÝŘ, Ivan. Osudový únor populárního historika Zdeňka Bičíka, In *Pardubické noviny*, 5. února 2005, Pardubice, 2005, roč. 14, č. 30, s. 9.
27. LADÝŘ, Ivan. Zdeněk Bičík se únoru narodil i zemřel. In *Pardubické noviny*, 27. února 1996, Pardubice, 1996, s.8.
28. *Okresní archiv v Pardubicích: Seznam fondů*. Pardubice, 1959.
29. PETR TYL, Josef - BIČÍK, Zdeněk. Vlastivědná literatura Pardubického kraje 1945 – 1956. In *Časopis Společnosti přátel starožitností*, 1957, s. 239 – 246.
30. ŠEBEK, František. Vzpomínka na Zdeňka Bičíka k jubileu jeho nedožitého osmdesátin, In *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice, 2006, č. 5–6, s. 154 – 158.
31. TURČÍN, Oldřich. Vznik a vývoj okresních archivů východočeského kraje. In *Sborník prací východočeských archivů* 1, 1970, s. 217–249.

Právní předpisy:

1. Směrnice MV ČSR č. 2/1975 Sb., o ochraně a kategorizaci archiválií.
2. Směrnice MV ČSR č. 3/ 1975 Sb., o archivech zvláštního významu.
3. Směrnice MV ČSR č. 12/1975 Sb., o státních archivech.
4. Směrnice MV ČSR č. 13/ 1975 Sb., o archivech národních výborů.
5. Vládní nařízení o archivnictví č. 29/1954 Sb., ze 7. května 1954.
6. Vyhláška MV ČSR č. 118/1974 Sb., o podnikových archivech.
7. Zákon ČNR č. 97/1974 Sb., o archivnictví ze dne 17. října 1974.
8. Zákon ČNR č. 343/1992 Sb., ze dne 29. dubna 1992, kterým se mění a doplňuje zákon ČNR č. 97/1974 Sb., o archivnictví.

8. Přílohy

1. Portrét Zdeňka Bičíka, SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 387, katr. 4, sn 193, Portrét Zdeňka Bičíka 35x75 mm, 1976.
2. Portrétní fotografie Zdeňka Bičíka, SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 142, kart. 4, ff 55, Portrétní fotografie Zdeňka Bičíka (zarámovaná), 240x303 mm (178x227 mm), s. d.
3. Zdeněk Bičík s kolegy, SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 311, kart. 4, ft 345, S kolegy na nádvoří zámku v čele s dr. Jiřím Frajdlem, 105x73 mm, 1960.
4. Zdeněk Bičík s kolegy, SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 312, kart. 4, ft 346, S kolegou Janem Křivohlávkem a zřejmě s Michalem Svatošem, 95x65 mm, 1960.
5. Zdeněk Bičík s kolegy, SOkA Pardubice, Bičík Zdeněk, inv. č. 314, kart. 4, ft 349, S kolegy v západním traktu zámku v Zámrsku, 135x80 mm, 1960.
6. Bičíkův rodokmen.

Přílohy

1. Zdeněk Bičík

2. Zdeněk Bičík

3. Zdeněk Bičík s kolegy na nádvoří zámku v Zámrsku v čele s dr. Jiřím Frajdlem

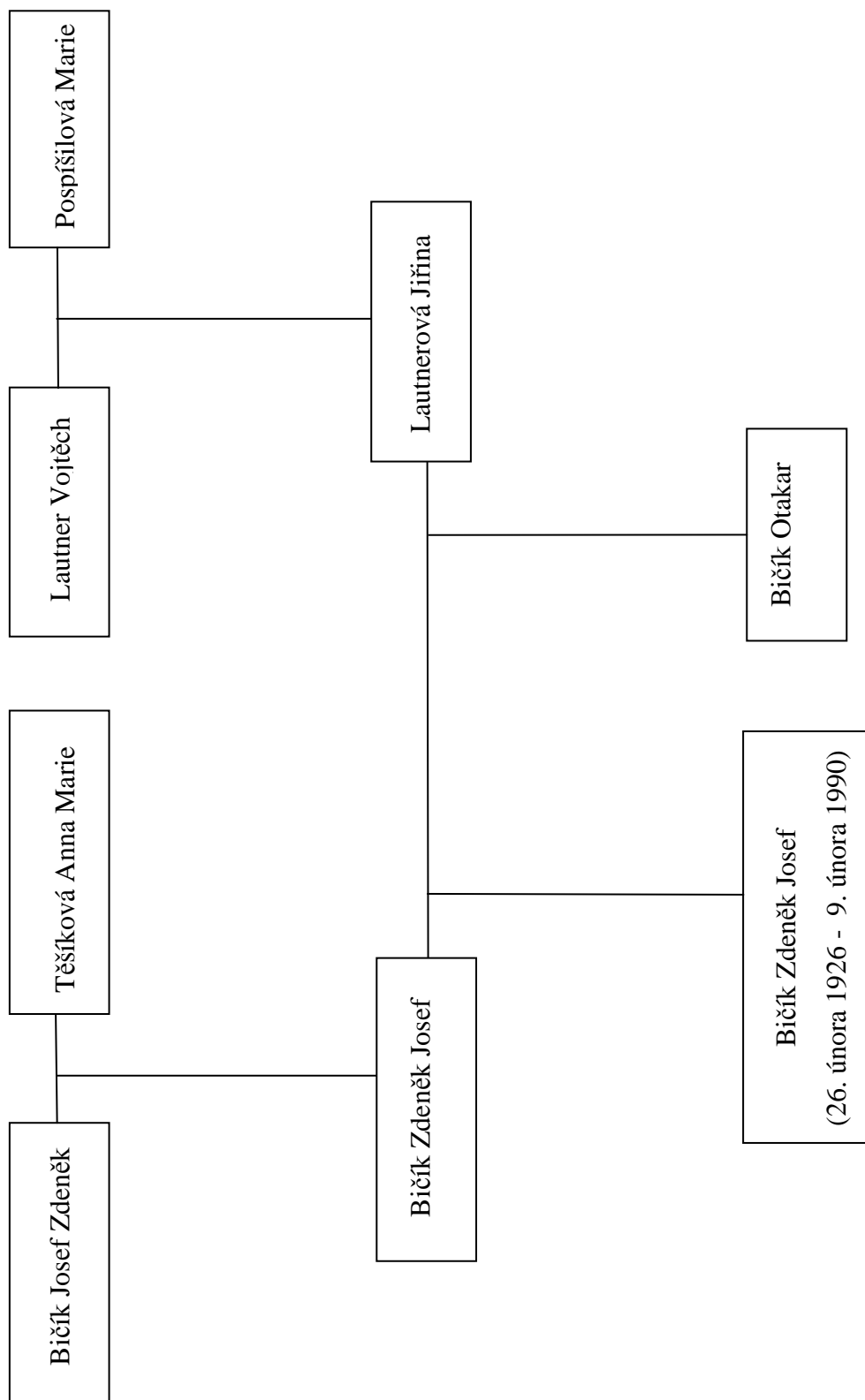

4. Zdeněk Bičík s kolegou Janem Křivohlávkem a zřejmě s Michalem Svatošem

5. Zdeněk Bičák s kolegy v západním traktu zámku v Zámrsku

6. Rodokmen

9. Resumé

This work is about Mr. Zdeněk Bičík, a historian and archivist, who dedicated his life to museum, archives and above all to history. The work describes all his life, from his birth to his unexpected death. Mr. Zdeněk Bičík aids significantly to the development of Museum of the town Pardubice and of the Municipal archive.

In the first chapter of my work I describe the origin of the Municipal archive, the historical development, the termination and the resulting origin of District archive.

The second chapter is dedicated to the professional biography. I give account of his life, his birth, education, first employment and resulting research activities, family conditions and his sudden death and retirement from the unfinished research work.

The greater part of my work originated from the diaries of Mr. Zdeněk Bičík. He wrote the diaries mostly regularly. The first of them dated in the year 1941, the last terminated in 1969. According to the diaries we can compile the chronological biography of the author, his descent, studies, the beginning and the course of the Second World War, his conscription, his relation to sport and above all his love to history. They include also numerous manuscripts and a lot of photos.

Mr. Zdeněk Bičík published a number of articles and I obtained the survey about the development of the region, about culture, technics, sport, agriculture etc. Mr. Zdeněk Bičík was very creative, the extend of his activity is over 760 titles. This is a testimony about the large documentation and research activities of this historian, who elaborated a lot of historical questions with contact to Pardubice Region and also other regions.

The extensive studies deal above all with the time of Pernštejn. From the modern history I found mostly the reports about the Second World War on the territory of Bohemia.

His careful comments about planes and air raids over Bohemia are worthy of remarks with exact elaboration, with crew enumeration of bombing planes and bomb dropping tonnage over Protectorate Bohemia and Moravia territory. This work is inspiration for research of other historians.

The last chapter refers to the modifications of archival law during the life of Mr. Zdeněk Bičík.